

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013-2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Simona Skoumalová

Vzdělávání sluchově postižených v Kanadě

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: Mgr. et Mgr. Václav Chmelíř

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2013-2015

DIPLOMA THESIS

Simona Skoumalová

Education of Hearing Impaired in Canada

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Mgr. et Mgr. Václav Chmelíř

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Simona Skoumalová

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou vzdělávání sluchově postižených v Kanadě. Popisuje a analyzuje přístup ve vzdělávání sluchově postižených a možnosti jejich zapojení do běžných a speciálních škol. Dále pak normativní zakotvení tohoto tématu prostřednictvím zákonů a projektů. Uvádí komunikační možnosti osob se sluchovým postižením používaných při jejich vzdělávání. Zjišťuje, jak se sluchově postižení v této zemi integrují do intaktní společnosti, jakým volnočasovým aktivitám se věnují a v neposlední řadě také zkoumá pracovní uplatnění sluchově postižených absolventů.

Klíčová slova

Individuální vzdělávací plán, integrace, komunikační formy, neziskové společnosti, pracovní uplatnění, programy intervence, sluchové postižení, speciální vzdělávací programy, volnočasové aktivity, vzdělávání sluchově postižených.

Annotation

The Diploma Thesis deals with the education of the hearing impaired in Canada. It describes and analyzes the approaches to education of the hearing impaired along with their integration into both mainstream and special schools. Furthermore, it explores how this is accomplished through various laws and various government and non-government initiatives.. It describes the communication capabilities of persons with hearing disabilities and how they are applied in their education. It analyses how the hearing impaired in Canada integrate into the general society, which leisure activities actively participate in and, ultimately, examines the employment opportunities for hearing impaired graduates.

Key words

Education of the hearing impaired, employment, hearing disability, individual educational plan, integration, intervention programs, leisure activities, means of communication, non-profit organizations, special education programs.

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce panu Mgr. et Mgr. Václavu Chmelířovi za vstřícnost, cenné rady a připomínky.

OBSAH

ÚVOD	9
1 SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ	11
2 SURDOPEDIE	12
3 KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY VE ŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ U OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM	14
3.1 Systém orální komunikace	14
3.2 Systém simultánní komunikace	15
3.3 Systém totální komunikace	16
3.4 Systém bilingvální komunikace	18
4 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V KANADĚ	20
5 VZDĚLÁVÁNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH V KANADĚ	23
5.1 Historie vzdělávání sluchově postižených v Kanadě	23
5.2 Současná situace ve vzdělávání sluchově postižených	25
5.3 Bezbariérový vzdělávací projekt	28
5.4 Oblasti strategií ve výuce sluchově postižených	30
5.5 Osvojování jazyka a komunikačních dovedností	31
5.6 Identifikační, umíst'ovací a revizní komise	33
5.7 Individuální vzdělávací plán	35
5.7.1 Shromáždění informací	37
5.7.2 Nastavení směru	38
5.7.3 Rozvoj individuálního vzdělávacího plánu, zahrnující speciální vzdělávací program a služby	40
5.7.4 Realizace individuálního vzdělávacího plánu	41
5.7.5 Přezkum a aktualizace individuálního vzdělávacího plánu	41
5.8 Odborníci, kteří se podílejí na vzdělávání sluchově postižených	43
5.8.1 Ambulantní učitel	43
5.8.2 Vzdělávací audiolog	45
5.9 Provinční školy pro neslyšící a hluchoslepé studenty	46
5.9.1 Program předškolní domácí návštěvy	49

5.10 Kritická místa ve vzdělávání sluchově postižených	50
5.11 Poslední vývoj ve vzdělávání neslyšících	51
6 ORGANIZACE POMÁHAJÍCÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝM OSOBÁM	52
6.1 Canadian Hearing Society	53
6.2 Organizace VOICE	54
6.3 The Canadian Cultural Society of the Deaf	55
6.4 Bob Rumball Centre for The Deaf	56
6.5 Toronto Association of The Deaf	55
6.6 The Canadian Association of The Deaf	57
6.6.1 The Ontario Association of The Deaf	57
6.7 The Ontario Cultural Society of The Deaf	58
6.8 The Ottawa Deaf Centre	58
7 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH V KANADĚ	59
7.1 Výzkum studentských volnočasových aktivit	60
7.2 Cestování se sluchovým postižením	64
8 PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH V KANADĚ	66
8.1 Canadian Association of the Deaf	67
8.2 Canadian Hearing Society	70
8.3 Přijímání nových zaměstnanců	71
8.3.1 Hlavní fáze integrace nového zaměstnance do organizace	71
8.4 Bariéry sluchově postižených zaměstnanců	72
8.5 Pozitiva zaměstnávání sluchově postižených	73
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	78
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	83
SEZNAM PŘÍLOH	84

ÚVOD

Předkládaná práce se zabývá problematikou vzdělávání sluchově postižených v Kanadě.

Jedná se o téma relativně nové a ještě zcela nepropracované. Zaměřuje se na komplexní pohled vzdělávání a problematiku sluchově postižených žáků a studentů v této zemi.

Východiskem práce je analýza dostupných informací, dokumentů a zkušeností v Kanadě.

Cílem práce je popsat a analyzovat přístup ve vzdělávání sluchově postižených a možnosti jejich zapojení do běžných škol, prostřednictvím podpůrných služeb a programů a rovněž i možnosti jejich zařazení do škol speciálních. Dále pak zjišťuje, jak se sluchově postižení v této zemi integrují do intaktní společnosti, jakým volnočasovým aktivitám se věnují a v neposlední řadě zkoumá pracovní uplatnění sluchově postižených absolventů.

První a druhá kapitola stručně uvádí do problematiky sluchového postižení a surdopedie, tedy speciálně pedagogické disciplíny, která se zabývá výchovou, vzděláváním a rozvojem právě sluchově postižených jedinců. Ve třetí kapitole jsou popsány komunikační systémy osob se sluchovým postižením používaných při jejich vzdělávání, které ve větší či menší míře akceptují možnosti sluchově postižených.

Čtvrtá kapitola stručně popisuje vzdělávací systém v Kanadě obecně. Poté se již další část práce zabývá možnostmi vzdělávání, které mají k dispozici právě sluchově postižené děti a rovněž i rodiče těchto dětí. V úvodu je popsána historie vzdělávání v Kanadě pro sluchově postižené jedince a současná situace v této problematice. Následně jsou uvedeny normativní zakotvení tohoto tématu a to nejen prostřednictvím zákonů, ale i projektů. Poté je nastíněn postup zařazení dítěte do speciálního vzdělávacího programu, možnosti jeho zařazení do běžné školy s určitými modifikacemi, nebo do školy speciální a vytváření individuálního vzdělávacího plánu. Ten se vytváří pro školy a učitele, kteří ve svých třídách spolupracují s dětmi mající speciální vzdělávací potřeby a poskytuje důležitá doporučení a postupy při práci s jednotlivými studenty.

Práce se také zabývá vytvářením podmínek při vzdělávání osob se sluchovým postižením s pomocí odborníků, které mohou děti, jejich rodiče a rovněž i škola využít pro zlepšení úspěšnosti. Zároveň je popsána i činnost neziskového sektoru a to na přístupu a možnostech pomoci několika neziskových organizací, které nabízejí své služby při vzdělávání.

V sedmé kapitole je výčet volnočasových aktivit, kterým se takto handicapovaní jedinci nejčastěji věnují.

Osmá kapitola rozebírá problém pracovního uplatnění sluchově postižených jedinců ve společnosti. Zaměstnávání sluchově postižených osob ve firmách mimo jiné přispívá k obohacování majoritní společnosti. Vytváří také předpoklady všestranného rozvoje osobnosti zdravotně postižených jedinců a tím umožňuje jejich seberealizaci, růst sebevědomí, dosažení životní pohody a spokojenosti, zabránění vzniku sekundárních důsledků postižení a motivaci pro pracovní uplatnění.

Aby se stal člověk nedílnou součástí majoritní společnosti, musí s ní umět komunikovat, aby byl schopen jí dobře porozumět. Pokud je její součástí, dochází k jeho socializaci a k integraci do majoritní společnosti.

I z tohoto hlediska je nutné, aby došlo ke včasné diagnostice sluchové vady a k její co nejvyšší kompenzaci, jelikož pouze ta umožňuje zařazení jedince do společnosti slyšících i neslyšících osob.

1 SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ

Sluchové postižení je jedním z nejčastějších somaticko-funkčních postižení a dle světové zdravotnické organizace World Health Organization žije v roce 2015 ve světě kolem 700 milionů sluchově postižených osob.

Sluchové postižení můžeme vnímat jak z hlediska medicínského, tak socio-kulturního nebo pedagogického.

Medicínské hledisko považuje každou poruchu funkce sluchového orgánu za sluchové postižení a toto funkční vymezení se vztahuje jak na kvalitu, tak i na kvantitu sluchového vjemu. Socio-kulturní hledisko se zaměřuje na sebepojetí a sebezpočtení tohoto člověka a záleží nikoli na tom, zda je tento člověk označen za sluchově postiženého, ale především, jestli se takto sám označí. Přičemž ne každá osoba, která by z medicínského hlediska byla kvalifikována jako sluchově postižená, takto označuje i sama sebe.¹

Terminologicky je tedy nutné rozlišovat pojmy neslyšet a být Neslyšícím, kdy pojem neslyšet ještě neudává to, že by se osoba cítila být Neslyšící. Neslyšícím takto může být jakákoli osoba, která má sluchovou vadu a která se navíc identifikuje s tím, že je členem této minoritní skupiny a to včetně jejich kulturních zvláštností a specifik.²

Z hlediska pedagogického je sluchové postižení vymezeno jako to, které narušuje vztahy člověka se sluchovou vadou s okolním prostředím a mění jeho možnosti komunikačních kompetencí a to v závislosti na preferovaném komunikačním systému.

¹ Horáková, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0. Str.11.

² Horáková, R. *Specifika vývoje a včasná pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením*. In Opatřilová, D. *Pedagogicko psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 243-281. ISBN 80-210-3977-9. Str. 244.

2 SURDOPEDIE

Surdopedie je speciálně pedagogická disciplína, která se zabývá vzděláváním, výchovou a rozvojem osob, které jsou sluchově postižené. Skládá se z latinského slova surdus- hluchý a řeckého paideia- výchova.³

Do roku 1983 byla výchova a vzdělávání osob se sluchovým postižením zahrnuta do jiného vědního oboru, kterým byla logopedie. Díky většímu poznávání odlišností v metodice práce a charakteru cílů u cílových skupin došlo k jejímu oddělení a vzniku samostatné sociálně pedagogické disciplíny. K tomuto zároveň přispělo i vnímání Neslyšících jako jazykové a kulturní minority.

Surdopedie spolupracuje s dalšími pedagogickými disciplínami, jakými je například logopedie, při kombinovaném postižení se pak jedná zejména o oftalmopedii či somatopedii. Spolupracuje i s vědními obory, zejména biologickými, psychologickými, sociologickými a filozofickými. Z medicínských oborů se jedná o úzkou spolupráci s pediatrií, otorinolaryngologií a foniatrií. Z humanitních disciplín se jedná o sociologii a lingvistiku. Vzhledem k možnosti řešení sluchových vad díky sluchadlům a kochleárním implantátům je zde zásadní i kooperace s technickými obory, mezi které především patří sluchová protetika.⁴

Objektem surdopedie jsou osoby, které trpí určitou sluchovou vadou. Je však nutné dodat, že sluchově postižení netvoří nějakou homogenní skupinu lidí, ale naopak se jedná o velmi heterogenní skupinu. Ta v sobě zahrnuje osoby neslyšící, nedoslýchavé a ohluchlé. Rovněž důležitý je fakt, v jaké fázi vývoje řeči ke sluchovému postižení došlo, což má rovněž velmi důležitý vliv na možnosti dalšího vývoje v oblasti používané komunikace sluchově postižených.

Surdopedie se ale nezabývá jenom pomocí osobám se sluchovým postižením při jejich vzdělávání, ale rovněž i jejich rodinami, které se setkávají se sluchovým postižením

³ Horáková, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. Str. 9.

⁴ Tamtéž, str. 9.

prakticky poprvé. Jen ve velmi malé míře dochází k narození sluchově postiženého dítěte do rodiny, ve které rodiče trpí nějakou sluchovou vadou.

Hlavním cílem pedagogiky pro osoby se sluchovým postižením je zprostředkování komunikačních kompetencí. U těchto osob je zapotřebí, aby získaly pro svou integraci do společnosti nutné řečové, komunikační ale i sociální kompetence, které jim umožní osvojit si kulturní hodnoty společnosti, ve které žijí, ale rovněž si i vybudovat vlastní nezávislou existenci, díky které mohou samostatněji jednat ve svém přirozeném prostředí a získávat takto nutné informace.⁵

Komunikační kompetenci pak můžeme vnímat jako systém pravidel k produkování promluv a jejich rozumění, kdy znalost těchto pravidel a jejich používání vytvářejí jazykovou kompetenci. Ta je souborem všech mentálních předpokladů, které umožňují člověku komunikovat se svým okolím a to například výběrem přiměřených komunikačních prostředků a postupů, které jsou přiměřené jeho nastalé situaci. Rovněž umožňuje uvědomovat si kulturní rámec dané společnosti a vnímat její hodnoty a postoje. Znalost komunikačních prostředků takto tvoří základ pro komunikaci lidí z různých oblastí společnosti a z různých kulturních společenství.⁶

To, aby člověk mohl být nedílnou součástí každé společnosti, musí s ní komunikovat, a to nejen pro to, aby mohl účinně vyjádřit své potřeby a zájmy, ale především i pro to, aby jí mohl dobře porozumět. Jedině v případě, že člověk zná pravidla a hodnoty dané kultury, ve které žije, je rovněž i její součástí a dochází takto nejen k jeho socializaci, ale především i k integraci do majoritní společnosti.

I z tohoto hlediska je nutné, aby došlo k časné diagnostice sluchové vady a k její co nejvyšší kompenzaci, jelikož pouze ta umožňuje včasnou pomoc této osobě, která je nepostradatelná pro jeho zařazení do společnosti slyšících i neslyšících osob.

⁵ Horáková, R.: *Uvedení do surdopedie*. Str. 143.

⁶ Tamtéž, str. 143.

3 KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY VE ŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ U OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

Komunikační systémy ve školním vzdělávání u sluchově postižených dětí jsou i vzhledem k nehomogenitě této skupiny osob různorodé.

Krahulcová rozděluje možnosti těchto forem do následujících komunikačních systémů:

- a) systém orální komunikace,
- b) systém simultánní komunikace,
- c) systém totální komunikace,
- d) systém bilingvální komunikace.⁷

3.1 Systém orální komunikace

Orální systém komunikace využívá možnosti užití mluveného jazyka u neslyšících osob, díky kterému dochází mimo jiné k integraci dítěte se sluchovým postižením do skupiny dětí slyšících.

Systém orální komunikace má za cíl vybudovat u dítěte mluvenou řeč. Nejdůležitější složkou těchto metod orální komunikace je sluchový trénink. Při výstavbě řeči využívají jak sluchové, tak vizuální podněty, především pak odezírání. Některé metody dokonce připouštějí i využívání gest a psané formy jazyka. Tento přístup se využívá především u dětí, u kterých jsou ještě zbytky sluchu, využívajících kochleární implantát nebo sluchadla.⁸

⁷ Krahulcová, B. *Komunikace sluchově postižených*. Str. 15.

⁸ Horáková, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. Str. 78.

Orální systémy komunikace můžeme rozdělit na:

- a) Čisté orální monolingvální systémy - v posledních letech se od nich již ustupuje, jelikož nevyužívají žádné vizuální stránky mluveného jazyka a nerespektovaly fyziologické potřeby těžce sluchově postižených osob.
- b) Orální systémy doplňované vizuálně motorickými znaky slovní podstaty - monolingvální systémy jsou doplněny o vizuálně prostorové abecedy a to typu daktylní abecedy, pomocných artikulačních znaků, psané podoby jazyka doplňované řečí (Cued speech). Je zde dominantní vizualizace mluvené řeči, která se takto vyhýbá možným nepřesnostem v porozumění. Je použitelná při komunikaci slyšících rodičů a neslyšícího dítěte a to již v jeho raném věku, čímž dochází k jazykovému rozvoji a jsou usnadněny kognitivní procesy na podkladě čtení a psaní.
- c) Orální systémy permanentně doplňované vizuálně-motorickými znaky (markery) neslovního typu, nejčastěji označované jako bimodální - jejich cílem je rozvoj mluveného jazyka a jeho východiskem je vysoká komunikativní hodnota znaku, gesta a mimicko-gestikulačních komunikačních možností u dětí. Díky tomuto přístupu dochází k stimulaci verbálního rozvoje u dítěte, na druhou stranu však díky nevyužívání morfologických znaků dochází k nepřesnostem v porozumění a komunikaci.⁹

3.2 Systém simultánní komunikace

Systém simultánní komunikace stojí na využívání jazyka daného území a státu, ve kterém sluchově postižená osoba žije, který je dále doplňován dalšími komunikačními formami. Jejich podstatou je pokus o vyrovnání orální a vizuálně-motorické komunikační produkce.¹⁰

⁹ Krahulcová, B. *Komunikace sluchově postižených*. Str. 29-30.

¹⁰ Tamtéž, str. 31.

„Simultánní komunikace je běžným schématem překladu a převodu mluveného jazyka do znakové řeči neslyšících a obráceně při komunikaci ve formálním projevu.“¹¹

Při tomto systému se může používat znakový jazyk, prstová abeceda, pomocné artikulační znaky, psaná vizualizace řeči, gesta, mimika, pantomima. Důležitou roli zde hraje vizualizace většinového jazyka. Zdůrazněna je důležitost dorozumívání mezi slyšící a neslyšící populací a k tomuto účelu se využívají všechny potřebné prostředky, včetně metakomunikace. Pro komunikaci ve dvou komunikačních kanálech současně však dochází ke kognitivnímu přetížení. Zlepšuje se sice komunikace a porozumění v jednoduché komunikaci a to především v raném dětství, ale to nepřispívá k osvojování morfologie a syntaxe hláskového jazyka.¹²

Nejvíce využitelná je simultánní komunikace u dětí pocházejících ze slyšících rodin, které nemají zkušenost s komunikací se sluchově postiženými osobami, a které se snaží naučit znakovému jazyku. Dále u těžce sluchově postižených dětí, jejichž rodiny nepoužívají majoritního jazyka společnosti, ve které žijí, a rovněž u dětí, u nichž se vyskytuje nějaká další přidružená porucha a to včetně poruchy chování a učení.¹³

Simultánní komunikace je vhodná pro dobré dorozumění mezi sluchově postiženou osobou a okolní slyšící společností. Na druhou stranu je však pro obě strany obtížné takto komunikovat, jelikož je velmi náročné zachytit komunikaci prostřednictvím dvou odlišných kanálů.

3.3 Systém totální komunikace

Totální komunikace je komplex manuálních a orálních způsobů komunikace, které dávají dětem možnost zajistit jim bezbariérový přístup k informacím způsobem, aby se mohly přirozeně vyvíjet. Předpokladem je to, aby bylo dítě seznamováno se vším a to všemi dostupnými prostředky, mezi které patří mluva, znakový jazyk, přirozená gesta, mimika, řeč těla, prstová abeceda, odezírání, čtení a psaní. Zároveň jsou u nich i

¹¹ Tamtéž, str. 32.

¹² Tamtéž, str. 32-33.

¹³ Tamtéž, str. 32.

rozvýjeny zbytky sluchu. Filosofii tohoto přístupu je spojení aurální, manuální a orální komunikace a to takovým způsobem, aby došlo k co nejefektivnější možné komunikaci mezi sluchově postiženými osobami a slyšící společností.¹⁴

Předpokládá se, že pro sluchově postižené dítě je přirozenější využívat znakový jazyk, který je pro něj pochopitelnější a snáze zvládnutelný než jazyk orální. Na druhou stranu pro slyšící společnost, ve které sluchově postižený žije, je znakový jazyk absolutně nesrozumitelný, pokud s ním sami jednotlivci nemají nějakou zkušenost. Proto je sluchově postiženými rovněž využívána i orální řeč, která je pro ně náročnější, slovní zásoba u nich bude nižší, jejich vyjádření je agramatické, zjednodušené a někdy i nesprávné. Na druhou stranu je toto pro slyšící společnost mnohem přijatelnější. Tímto způsobem dochází k vzájemné integraci slyšících a neslyšících osob.¹⁵

Totální komunikace spočívá v celostním a komplexním působení pro zvýšení efektivnosti ve vzdělávání.

Základními rysy totální komunikace jsou:

- a) Plné respektování práva neslyšícího dítěte na optimální a neomezený rozvoj. Požaduje překonání komunikační bariéry. Je zde důležité, aby se okolí přizpůsobilo komunikaci dítěte nikoli naopak.
- b) Použití všech známých metod a prostředků, se kterými pracuje rovnocenně a výběrově. Důraz se klade i na využití a rozvoj zbytku sluchu a na využití orální řeči.
- c) Osoby v okolí musí používat všechny komunikační prostředky. Důraz je kladen na úplnost, kdy všichni, kteří přicházejí do styku s dítětem - pedagogové, školní personál a rodina - využívají všech komunikačních prostředků, a to i v případě, že mluví mezi sebou. Tím, že dítě používá všechny prostředky komunikace jak je tomu u jeho vrstevníků, předchází se jeho možným psychickým poruchám při jeho vývoji.

¹⁴ Horáková, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. Str. 79.

¹⁵ Mukšnáblová M. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Str.58-59.

- d) Uskutečňování totální komunikace již v raném věku dítěte. Rozvoj řeči se vyvíjí podobně jako u zdravého dítěte s výraznou počáteční převahou vizuálně-motorických prostředků.
- e) Totální komunikace je použitelná ve všech stupních vzdělávání pro dlouhodobé získávání a upevňování informací, znalostí a dovedností, především však k podpoře rehabilitace a sociální a pracovní integrace osob se sluchovým postižením. Zároveň orální a vizuální prostředky jsou rovnocenné a není zde tendence ty vizuální postupně opouštět.
- f) Usilování o rehabilitaci a integraci do společnosti slyšících, tak rovněž do světa neslyšících. Pro tento cíl je důležitá rehabilitace prostřednictvím vzdělání.
- g) Možnost volby komunikačního systému dle individuálního výběru jednotlivce. S tímto však může souviset i možnost špatného rozhodnutí.¹⁶

3.4 Systém bilingvální komunikace

Systém bilingvální komunikace je přenos informací ve dvou jazykových kódech. Jeden je pro slyšící a druhý pro neslyšící osoby a to mezi neslyšícími vzájemně a rovněž mezi slyšícími a neslyšícími. Oproti simultánnímu systému komunikace se však nejedná o bezprostřední a přesné překlady. Tímto způsobem se jazyk dítě učí metodou mateřského jazyka a to u obou jazyků současně.¹⁷

Cílem bilingvální komunikace na rozdíl od systémů předešlých, v jejichž zájmu byla integrace a socializace, je především rozvoj jazyka a myšlení a to nezávisle na kvalitách mluvené řeči. Charakteristickým znakem je nedirektivní používání metod, výuka ve znakovém a národním jazyce. Tímto dochází k upřednostňování znakových jazyků v raném dětství a podpora psaného národního jazyka.¹⁸

¹⁶ Tamtéž, str. 35-37.

¹⁷ Horáková, R. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. Str. 78.

¹⁸ Krahulcová, B. *Komunikace sluchově postižených*. Str. 40-41.

Výhodami bilingválního systému komunikace je především:

- a) vytvoření bezbariérových podmínek v komunikaci,
- b) akcelerovaný rozvoj poznávacích procesů,
- c) výrazná stimulace čtenářských schopností,
- d) podpora sociálních aktivit,
- e) změna vzdělávacího schématu v organizaci vyučovací jednotky,
- f) využívání netradičních vyučovacích metod a flexibilita předmětových metodik ve vyučování.¹⁹

V bilingválním přístupu je znakový jazyk neslyšícího jeho prvním jazykem, který bychom mohli nazvat jazykem mateřským, druhým jazykem je pak jazyk národní, který je v dané zemi užívaný. Vychází se zde z poznatků, že není možné zvládnout mluvenou řeč u neslyšících, kteří by neznali jazyk znakový, a takto tedy znakový jazyk zajišťuje dobré podmínky pro všestranný rozvoj dítěte.

V roce 1993 na kongresu Světové federace neslyšících ve Stockholmu byla bilingvní metoda podporována a znakový jazyk zde dostal statut vizuálně-gestického, lingvisticky uznávaného jazyka, který je založen na užití rukou, paží, očí, obličeje a těla. Zároveň byla uznána skutečnost, že jeho prostřednictvím je možno vyučovat všechny předměty.²⁰

Díky tomuto přístupu dochází k uznání znakového jazyka jako plnohodnotného komunikačního prostředku, prostřednictvím kterého je možné získat adekvátní vzdělání, které je požadováno ve společnosti. Toto je důležitý mezník pro akceptaci sluchově postižených jako rovnocenné minority ve slyšící společnosti.

¹⁹ Tamtéž, str. 41.

²⁰ Mukšnáblová M.. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Str. 59.

4 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V KANADĚ

Než se práce začne zabývat vzděláváním sluchově postižených v Kanadě, je nutné alespoň stručně pojednat o vzdělávacím systému v Kanadě obecně, na jehož základě se dále formuje vzdělávání sluchově postižených v této zemi.

V Kanadě existují jak veřejné školy, které jsou financovány ze státního rozpočtu, tak i školy soukromé.

Obecně platí, že kanadské děti navštěvují mateřskou školu a to po dobu jednoho nebo dvou let od věku čtyř nebo pěti let. Navštěvování mateřské školy je však zde na dobrovolném základě, na rozhodnutí samotných rodičů. Všechny děti začnou vzdělávání přibližně ve věku pěti, nebo šesti let. Školní rok trvá většinou od září do června následujícího roku, ale v některých případech se začíná v lednových datech. Školní struktura se dělí na studium na základní škole, na škole střední a poté mohou studenti navštěvovat vysokou školu nebo Cégep školu. Cégep je francouzský akronym pro vysoké školy všeobecného a odborného vzdělávání v provincii Quebec, a jedná se o dva roky obecného, nebo tři roky technického vzdělání mezi vysokou školou a univerzitou.²¹

Je důležité říci, že v Kanadě neexistuje žádné ministerstvo školství a žádný integrovaný národní systém vzdělávání. V rámci federálního systému sdílených pravomocí, Kanadský zákon o ústavě z roku 1867 stanovuje, že pro každou provincii můžou výhradně zákonodárci přijímat zákony ve vztahu ke vzdělání. Ve třinácti jurisdikcích – deseti provinciích a třech teritoriích - jsou oddělení nebo ministerstva odpovědná za organizaci, poskytování a hodnocení základního a středního vzdělávání, technického a odborného vzdělávání, a postsekundárního vzdělávání. Některé jurisdikce mají

²¹CEC Networks Inc. *The Education System in Canada*, 2013 [online]. [cit. 2015-05-09] Dostupné z http://www.studycanada.ca/english/education_system_canada.htm

samostatná oddělení nebo ministerstva, z nichž jedno má odpovědnost za základní a středoškolské vzdělání a další za postsekundární vzdělávání.²²

Díky tomuto systému zde existují regionální rozdíly při vzdělávání dětí dle jednotlivých provincií a to přesto, že je zde mnoho podobností. Značné rozdíly jsou především v učebních osnovách, hodnocení, a politice odpovědnosti mezi jurisdikcemi, které vyjadřují geografické, historické, jazykové a kulturní potřeby populace, kterým takto slouží. Komplexní, diverzifikovaná, a široce přístupná povaha vzdělávacích systémů v Kanadě odráží společenské přesvědčení o významu vzdělání.²³

Struktura školství je taková, že provincie jsou rozděleny do školních čtvrtí mající své volené zástupce, kteří určují školní politiku a osnovy dané provincie. Školní čtvrtě slouží obvykle jednomu nebo více městům a obcím a to v závislosti na jejich velikosti a náboženské příslušnosti. V Kanadě mohou být jak školy sekulární, tedy bez náboženské příslušnosti, tak i školy církevní a to buď katolické, nebo protestantské. Některé provincie mají dokonce oddělené školní rady a to pro školy sekulární a církevní.²⁴

Vzdělávání na základních a středních školách je zdarma, pokud se jedná o vzdělávání na školách veřejných. U soukromých škol je samozřejmostí, že se v nich za vzdělání platí. U vysokoškolského vzdělání se platí poplatek i na veřejných školách, ten je však oproti studiu na soukromé vysoké škole nízký.

a) Základní školy

Věk pro povinnou školní docházku se liší od jednotlivé jurisdikce jednotlivých regionů, ale u většiny se vyžaduje účast ve škole od 6 ti až do 16 ti let věku dítěte. V některých případech povinná školní docházka začíná v pěti letech, a v jiných se vztahuje i na děti do 18 ti let věku nebo maturanty.²⁵

Školní osnovy kladou velký důraz na výuku jazyka, matematiky, společenských věd, umění, zdravotědy a tělesné výchovy. V některých provinciích se klade důraz na

²² The Council of Ministers of Education. *Canada Education in Canada: An Overview*, 2015 [online]. [cit. 2015-05-09] Dostupné z <http://www.cmec.ca/299/Education-in-Canada-An-Overview/>

²³ Tamtéž

²⁴ *Canada Education System*, 2015. [online]. [cit. 2015-05-09] Dostupné z <http://www.schoolsinCanada.com/Canadian-Education-System.cfm>

²⁵ The Council of Ministers of Education. *Canada Education in Canada: An Overview*.

jazykové vzdělávání v druhém jazyce, především pak v jazyce francouzském, případně anglickém, dle dané provincie.

b) Střední školy

Na střední školu přestupují děti po ukončení povinné základní školní docházky. V prvních letech si studenti zapisují většinou povinné předměty a několik volitelných. Podíl volitelných předmětů se zvyšuje v pozdějších letech a to tak, že studenti mohou mít specializované kurzy pro přípravu na trh práce, nebo aby uspěli v rozdílných požadavcích při přechodu na postsekundární vzdělávání. Středoškolské diplomy jsou udělovány studentům, kteří dokončí potřebný počet povinných a volitelných předmětů. Technicky odborné programy jsou nabízeny v samostatných, specializovaných centrech odborného vzdělávání. Studenti získávají z těchto oborů diplomy a certifikáty.²⁶

c) Vysoké školy

Existuje více než 10.000 vysokoškolských a postgraduálních studijních programů, které jsou na kanadských univerzitách nabízeny. Většina institucí poskytuje výuku v angličtině nebo ve francouzštině, jiné nabízejí výuku v obou těchto oficiálních jazycích.

Univerzitní tituly jsou nabízeny ve třech po sobě následujících úrovních:

1. Studenti vstupují na bakalářský stupeň poté, co úspěšně dokončili střední školu, nebo dvouletý program cégep v Quebecu. Většina univerzit má také speciální vstupní požadavky a postupy pro dospělé studenty. Bakalářské vzdělání obvykle vyžaduje tři nebo čtyři roky denního studia, v závislosti na provincii, a rovněž v závislosti na tom, zda se jedná o program obecný nebo specializovaný.
2. Magisterské studium obvykle vyžaduje dva roky studia po studiu bakalářském.
3. U doktorského stupně se jedná o tři až pět let následného studia a výzkumnou práci.²⁷

²⁶ Tamtéž

²⁷ Tamtéž

5 VZDĚLÁVÁNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH V KANADĚ

Tato část diplomové práce se zabývá samotným vzděláváním sluchově postižených v Kanadě. Je zde pojednáno o jejich vzdělávání a o specifických podmínkách pro jejich začlenění do vzdělávacího systému. Rovněž je popsáno možné zařazení dítěte do kategorie žáka se specifickými vzdělávacími potřebami, tvorba a realizace individuálního vzdělávacího plánu a vytvoření dalších podmínek, včetně využití ambulantního učitele nebo vzdělávacího audiologa.

5.1 Historie vzdělávání sluchově postižených v Kanadě

Před založením prvních rezidenčních škol pro neslyšící studenty, neexistovala v Kanadě žádná formální kultura neslyšících nebo komunity Neslyšících. Neslyšící lidé byli od sebe navzájem izolováni a většina z nich neměla vůbec žádné vzdělání. Než se začaly v kanadských provinciích zakládat vlastní školy pro neslyšící děti, pouze pár z nich mohlo navštěvovat školy v Evropě a ve Spojených státech.

První škola pro neslyšící studenty v Kanadě byla otevřena 15. června 1831 v provincii Quebec. O dva roky později, bývalý student této školy - Antoine Caron (1813 - 1847) - se stal prvním neslyšícím učitelem v Kanadě, který začal učit sluchově postižené děti. Katolická církev založila dvě frankofonní školy v Montrealu – *Institution Catholique des Sourds-Muets* (pro chlapce) v roce 1848, a *Institution Catholique des Sourdes-Muettes* (pro dívky) v roce 1851. V roce 1870 neslyšící Angličan Thomas Widd (1839-1906) založil *Protestantský ústav pro hluchoněmé* v Montrealu, který je nyní znám jako *Mackay centrum pro neslyšící děti*. Obě katolické školy byly uzavřeny v roce 1970.

Severně od města Québec byl založen *Institut des Sourds de Charlesbourg*, který sloužil neslyšícím studentům v letech 1961-1988.

Nejstarší známé vzdělávací zařízení pro neslyšící děti mimo provincii Québec byla *Škola pro neslyšící v Halifaxu*, která byla založena v roce 1856 dvěma neslyšícími Skoty - Williamem Grayem (1806 - 1881) a Georgem Taitem (1828-1904). Ta se zavřela v roce 1961, kdy se otevřela nová škola pro vzdělávání neslyšících v Amherstu. Ta přerušila své služby v roce 1995. V New Brunswicku byly založeny 3 další školy: *Institut pro hluchoněmé* (1874-1890), který byl založen neslyšícím Alfredem Henry Abellem; *Ústav pro vzdělávání hluchoněmých* (1882-1902); a *Škola pro neslyšící* (1903-1918). *Škola pro neslyšící* v Newfoundlandu je v provozu již od roku 1964.

První škola pro neslyšící děti v Ontariu byla *Upper Canada Institution for the Instruction of the Deaf and Dumb* v Torontu (1858 - 1864). Když se přestěhovala do Hamiltonu, byla přejmenována na *Hamilton Institution for the Instruction of the Deaf and Dumb* (1864-1870). Do října 1870 *Ontarijská instituce pro vzdělávání a školení hluchoněmých* ustanovila své stálé zařízení v Belleville (tato škola byla přejmenována na *Ontarijská škola pro neslyšící* v roce 1913 a v roce 1974 na *Škola Sira Jamese Whitneyho pro neslyšící*). Prvním neslyšícím učitelem byl Samuel Thomas Greene (1843 - 1890), který také spoluzaložil Asociaci hluchoněmých v Ontariu v roce 1886. V roce 1963 provincie otevřela svou druhou školu, dnes známou jako *Škola pro neslyšící Ernesta C. Druryho*. A třetí škola *Robartseho škola pro neslyšící* byla otevřena v roce 1974. Všechny tři vzdělávají neslyšící studenty dodnes.

Manitoba institut pro vzdělávání hluchoněmých (nyní *Manitobská škola pro neslyšící*) se otevřel ve Winnipegu v roce 1888. Tato škola byla uzavřena v letech 1940-1965. Victoria, BC, měla dvě školy, které však neměly dlouhého trvání: *Škola pro hluchoněmé British Columbia* (1888-1889) a *Škola pro hluchoněmé Victoria* (1899-1900). V roce 1914, neslyšící žena - Lucy Jane Gosse (později Elliott) (1889 - 1994) – dala podnět hnutí, které vedlo v roce 1922 k vytvoření *Školy pro neslyšící British Columbia* ve Vancouveru - v roce 1955 přejmenovaná na *Provinční školu pro neslyšící Jericho Hill* Tato škola ukončila svou 71tiletou existenci v roce 1993, kdy se sloučila se School District No. 41 Burnaby. *Škola pro neslyšící Sask* fungovala pouze v letech 1915-1916. Rupert J.D. Williams (1893-1973) byl neslyšící muž, který v roce 1931 založil *Školu pro neslyšící Saskatchewan* v Saskatoonu. V roce 1982 se tato škola stala známou jako *Provinční škola pro neslyšící R.J.D. Williamse* (první a zatím jediná škola

v Kanadě pojmenovaná po neslyšícím člověku). Tato škola byla uzavřena v roce 1991. V Edmontonu byla v roce 1955 založena *Škola pro neslyšící Alberta*, jejíž provinční odpovědnosti za své programy byly převedeny do *Státní školy Edmonton*.²⁸

5.2 Současná situace ve vzdělávání sluchově postižených

Ještě nedávno byly v Kanadě sluchově postižené děti umisťovány do specializovaných škol pro neslyšící děti. V současné době je devadesát šest procent z nich zařazeno v běžných školách. Toto je možné pouze s přístupem k nejmodernějším komunikačním technologiím a programům, které jsou zaměřeny na výuku dětí se sluchovým postižením.

Kanada byla jeden z prvních států světa, který ratifikoval Úmluvu Organizace spojených národů o ochraně a podpoře práv a důstojnosti osob se zdravotním postižením a rovněž přijala i jako jedna z prvních Úmluvu Organizace spojených národů pro uznání práv neslyšících na rovný přístup ke vzdělání a obhajobu svých práv na vzdělávání ve znakovém jazyce, kdy ve článku 24 této Úmluvy je ustanoveno:

- a) umožnění studia znakového jazyka a podpora jazykové identity společnosti neslyšících;
- b) zajištění vzdělávání osob, zejména dětí, které jsou slepé nebo sluchově postižené nebo hluchoslepé tak, aby bylo poskytováno v těch příslušných jazycích, způsobech a prostředcích komunikace, které umožňují jednotlivcům jejich maximální vzdělávací a sociální vývoj.²⁹

Díky tomuto přístupu byla v Kanadě přijata příslušná opatření, prostřednictvím kterých bylo přijato do školství hodně učitelů, včetně těch se zdravotním postižením. Tito ovládají znakový jazyk, mimo jiné pro přípravu odborných pracovníků a jiných zaměstnanců, kteří pracují na všech úrovních vzdělávacího systému. Toto bylo důležité

²⁸ Historica Canada: History of Deaf Culture, [online]. 16. 12. 2013 [cit. 2015-07-03]. Dostupné z <http://www.thecanadianencyclopedia.com/en/article/deaf-culture/>

²⁹ Canadian Association of the Deaf, 2012. *Education*, [online]. 23.7.2012 [cit. 2015-05-11] Dostupné z <http://www.cad.ca/education.php>

jednak pro zvýšení informovanosti o problematice sluchového postižení, tak i pro využívání alternativních způsobů, prostředků a forem komunikace, vzdělávacích technik a materiálů, které byly přizpůsobeny specifickým potřebám osob se zdravotním postižením. Díky tomuto přístupu neslyšící děti mají právo na vzdělávání ve znakovém jazyce a to bez ohledu na to, zda jsou začleněny do běžných škol, nebo jsou zařazeny do škol pro děti se sluchovým postižením.³⁰

Ustanovení číslo 82 nastiňuje odpovědnost školských rad poskytovat v souladu s předpisy speciální vzdělávací programy a speciální vzdělávací služby pro své žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Je zde tedy právní rámec, který zajišťuje, že student se speciálními vzdělávacími potřebami je registrován jako tento žák a díky tomuto může vyžadovat speciální vzdělávací služby s konkrétními vzdělávacími, učebními a hodnotícími prostředky a jejich modifikací v případě jeho potřeby. Vzdělávání sluchově postižených dětí je postaveno na principu hodnocení toho, co funguje a co ne. Tento proces je o zajištění prostředků, služeb a lidských zdrojů (např. ambulantní učitel neslyšících, výchovný audiolog), díky čemuž sluchově postiženým žákům je umožněno dosáhnout svého potenciálu k dosažení úspěchu při svém vzdělávání.³¹

Odlišnosti služeb pro studenty, kteří jsou neslyšící a nedoslýchaví, existují na národní úrovni, v rámci provincií, a dokonce i mezi různými školskými radami v rámci stejného města. Z tohoto důvodu byly vydány směrnice, které byly vyvinuty na základě konzultací a spolupráce s odborníky z celé Kanady. Ty podporují zajištění úspěchu sluchově postižených studentů. Jedná se o tyto základní kameny při přístupu k takto postiženým studentům:

- 1) Podpůrné služby na základě potřeb nikoli dle úrovně sluchové ztráty.
- 2) Potřeby pro vzdělávání jsou určeny na základě informací shromážděných ve spolupráci s týmem odborníků na podporu studenta se ztrátou sluchu – tyto jsou

³⁰ Tamtéž

³¹ Voice. *School Partnership*. [online]. [cit. 2015-05-11] Dostupné z <http://www.voicefordeafkids.com/wp-content/uploads/2014/09/A-Parent-Guide-to-School-Partnerships.pdf>

tvořeny ze standardizovaného testu, stejně jako z neformálního hodnocení v oblasti řeči, jazyka, gramotnosti apod.

3) Cíle založené na evidentních základech s měřitelným pokrokem, podporované dokumentovanými testy, pozorováním a diskusí se školním týmem a s rodiči.

4) Standardizované diagnostické posuzování k určení úrovně výkonu v poslechu, řeči, slovní zásobě, jazyce, a školních dovednostech.

5) Tým odborníků, který by zahrnoval třídního učitele, učitele neslyšících a odborníky se zaměřením na poslech a rozvoj mluveného jazyka, kteří budou certifikováni. Dále tento tým ještě doplňuje vzdělávací audiolog, který poskytuje technologickou oporu a další odborníci, kteří jsou při vzdělávání zapotřebí.³²

Učitelé neslyšících a nedoslýchavých jsou nejlépe vybaveni tak, aby dohlíželi na proces začlenění studentů se ztrátou sluchu. Úroveň služeb pro všechny studenty je založena na jejich potřebách a je podporována dokumentace zkoušek, pozorování, konzultace a diskuse s učitelem ve třídě a školním personálem. Někteří studenti mohou vyžadovat velkou podporu v prvních letech, ale jejich potřeba této podpory se může později snížit nebo různě měnit.³³

Díky tomuto individuálnímu přístupu je student veden tak, aby se využily všechny jeho schopnosti a vzdělávací možnosti, které se v průběhu času mohou měnit v závislosti právě na nadání při učení, ale rovněž i vzhledem k možným změnám zdravotního stavu a sluchu, nebo naopak díky novým technologickým možnostem.

Práce se sluchově postiženými a identifikace jejich výsledků a úspěchu musí být doložena na základě jejich potřeb a měření. Množství podpory při vzdělávání musí být založeno na výsledcích standardizovaných testů, které se zaměřují na konkrétní potřeby studenta, aby mu takto zajistily přístup ke vzdělávání. Změny množství v poskytovaných službách od ambulantního učitele pro neslyšící musí být založeno na měřitelném pokroku, který se zaznamenává v průběhu školního roku.³⁴

³² Tamtéž

³³ Tamtéž

³⁴ Tamtéž

Sluchově postižené dítě, které dosáhlo věku dvou let, může být přijato do speciálního vzdělávacího programu pro sluchově handicapované. Zápis do speciální vzdělávací třídy musí záviset na rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáka a speciálních vzdělávacích služeb, které jsou k dispozici u učitele. V Kanadě takto existují ve třídách kvóty pro děti se sluchovým postižením, kde může být v jedné třídě maximálně 10 neslyšících žáků, u dětí s těžkým sluchovým postižením se jedná o dvanáct žáků.³⁵

5.3 Bezbariérový vzdělávací projekt

Jak je uvedeno výše, v kanadském vzdělávacím systému není jakási jednota napříč celou zemí a nejsou zde tedy žádná celostátně platná nařízení vlády, kterými by se při vzdělávání osob se sluchovým postižením všechny školy řídily. Na druhou stranu jsou zde vydávána doporučení, kterými by se jednotlivé školy měly při vzdělávání dětí se sluchovým postižením, nebo jiným handicapem, řídit.

Za jeden z důležitých projektů, který se zabývá vzděláváním sluchově postižených dětí, můžeme považovat *Bezbariérový vzdělávací projekt*.

Byl vyvinut Kanadskou neslyšící společností - The Canadian Hearing Society (CHS). Pomáhá školním radám při vytváření víceinkluzivního bezbariérového vzdělávacího prostředí pro neslyšící a nedoslýchavé studenty, a to s ohledem na zlepšení jejich výsledků ve vzdělávání na veřejných školách.³⁶

V tomto projektu jsou zahrnuty tři klíčové komponenty, kterými jsou workshopy, webové semináře/webová vysílání a online průvodce. Společně takto podporují učitele, administrátory a školní personál při zvyšování přístupu ke vzdělání pro neslyšící a nedoslýchavé studenty.

³⁵ R.R.O. 1990, REGULATION 298. OPERATION OF SCHOOLS — GENERAL

³⁶ Canadian Hearing Society, 2013. BARRIER-FREE EDUCATION INITIATIVES PROJECT, [online]. [cit. 2015-05-11] Dostupné z <http://www.chs.ca/barrier-free-education>

Třemi klíčovými komponenty jsou:

1. **Antiaudismus** (audismus je diskriminace na základě sluchového postižení) a **antiableismus** (ableismus je diskriminace na základě zdravotního postižení). Smyslem boje proti těmto diskriminacím je podávat informace a zvyšovat povědomí o tomto problému na webových seminářích. Seminář trvá dvě hodiny a poskytuje informace pro třídní učitele, administrátory škol a školní personál. Důraz při informování o diskriminaci na základě sluchového nebo zdravotního postižení je kladen především na:

- budování enviromentálního prostředí,
- politiku a povinnost dodržování lidských práv při adaptaci osob se zdravotním postižením,
- přístupné vzdělání a povinnost adaptace u studentů se zdravotním postižením,
- problematiku audismu a ableismu a možnosti, jak je možno odstranit překážky pro všechny studenty, s důrazem na studenty, kteří jsou neslyšící a nedoslýchaví.

2. **Technologie a lidské zdroje ve vzdělávání studentů, kteří jsou neslyšící a nedoslýchaví.** Tyto dvouhodinové webové semináře / webcasty jsou určeny pro třídní učitele, administrátory škol a školní rady zaměstnanců. Jedna část se zaměřuje na to, jak využívat a udržovat technologie, používané sluchově postiženými studenty, pro přístup k psanému a / nebo mluvenému jazyku. Druhá část představuje osvědčené postupy pro posuzování a programování, které klade důraz na potřeby a schopnosti sluchově postižených studentů.

3. **Jazykové základy pro sluchově postižené studenty.** Tento dvouhodinový webový seminář pro třídní učitele, administrátory škol a školní rady zaměstnanců se zaměřuje na přístup k jazyku. Povzbuzuje profesionály k reflektování toho, jak mohou společně pracovat a určit způsoby, jak poskytnout jazykový přístup pro studenty, kteří jsou neslyšící a

nedoslýchaví, a přitom vytvářet inkluzivní, přístupné a bezbariérové vzdělávací prostředí, které posiluje učení a snižuje rozdíly ve studentských úspěších.³⁷

5.4 Oblasti strategií ve výuce sluchově postižených

Oblasti, které je při vzdělávání sluchově postižených nutno ošetřit jsou tři. Jedná se o strategie:

- a) instruktážní
- b) environmentální
- c) hodnotící.

a) instruktážní

Jedná se o realizaci strategií, které byly doporučeny učitelem pro sluchově postižené, audiologem a jazykovým patologem, kteří pracují přímo se studentem. Vypracovává se a realizuje úprava jazyka a alternativní komunikace v rámci individuálního vzdělávacího plánu. Tato komunikace zahrnuje porozumění, ústní vyjádření, učení znakovému jazyku apod. Zahrnuje rovněž i používání systému FM, tedy mikrofону, který učitel nosí kvůli sluchově postiženým studentům, využívání systému zvukového pole, párování ústních pokynů s vizuálními podněty a s gesty.³⁸

a) enviromentální

Enviromentální strategie při vzdělávání sluchově postižených v sobě zahrnuje především používání preferenčního usazení pro snížení sluchového rozptylu a umístění

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Ontario Teachers' Federation, *Hearing Impairment*. [online]. [cit. 2015-05-11] Dostupné z <http://www.teachspced.ca/deaf-and-hard-of-hearing?q=node/706>

studenta tak, aby lépe slyšel, použití FM systému, snížení hluku, vizuální plán, zajištění dostatečného osvětlení a vytvoření podmínek pro odezírání.³⁹

b) hodnotící

Hodnotící strategie používá možnosti volby ústní nebo písemné prezentace, kontrola porozumění testujícím otázkám, poskytnutí delšího času na vypracování, povolení využití pomocných technologií a poskytnutí písemných instrukcí.⁴⁰

5.5 Osvojování jazyka a komunikačních dovedností

Kanada si uvědomuje, že oproti dětem, které jsou slyšící a které dobře znají mateřský jazyk, jsou neslyšící děti v nevýhodě právě kvůli tomu, že jazyk slyšící společnosti neznají, což jim znesnadňuje uspět ve vzdělávacím systému a jsou díky tomuto svému handicapu často vyčleněni.

Návrhem proti vyčlenění dětí, které neovládají jazyk většinové slyšící společnosti, je použití znalosti o jazyku a to především při jeho osvojování. Poté využít tyto znalosti pro rozvoj pedagogiky ve školním věku u studentů, kteří se s jazykem seznamují s opožděním.

Tento model má následující hlavní komponenty:

- 1) Osvojování jazyka v prostředí školy.
- 2) Vytvoření kapacity pro profesionály, kteří mohou rozvíjet pedagogiku pro první pozdní osvojování jazyka ve škole.
- 3) Vytvoření kapacity pro profesionály, kteří mohou sledovat pokroky studentů zařazených do programu.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

4) Vytvoření kapacity pro zapojení odborníků amerického znakového jazyka a členů komunity neslyšících.⁴¹

Ti, kteří vyvíjí pedagogiku pro pozdní první jazykové učení ve školním prostředí, musí pochopit následující:

- získání prvního jazyka ve vztahu k důsledkům u dětí, které nemají přístup k jazyku v prvních letech,
- být připraveni při přípravě odborníků pro práci s dětmi, kteří se pozdně učí jazyku,
- být vybaveni tak, aby byly sledovány pokroky u studentů a v nutných případech prováděny možné změny v programu,
- hluboké pochopení toho, že je zapotřebí rozvíjet gramotnost, ale také si uvědomit, že je zde úskalí jejího osvojení před znalostí jazyka,
- konečně a co je nejdůležitější, věřit, že jsou studenti schopni se učit a naučit jazyk i při jeho pozdním osvojování.⁴²

Od většiny dětí, které se pozdě učí první jazyk, se očekávalo, že se naučí svůj první jazyk a dojde u nich k rozvoji čtení a psaní a to ve stejnou dobu. Očekávání, že dítě se naučí číst a psát anglicky před tím, než získá první jazykovou znalost, bylo kolosálním selháním. Rozumnějším postupem by pak byl rozvoj vlastností, které jsou typické pro osvojení prvního jazyka ve vzdělávacím prostředí při pozdním získávání první jazykové znalosti u dětí se sluchovým postižením. Toto by zahrnovalo ten přístup, u kterého se nebude očekávat, že děti budou číst a psát dřív, než si osvojí svou první jazykovou znalost.⁴³

⁴¹ Canadian hearing society. *Language access for signing students. A conundrum for inclusion*. [online]. [cit. 2015-05-11] Dostupné z http://www.chs.ca/sites/default/files/language_access_for_signing_students_a_conundrum_for_inclusion.pdf. Str. 48

⁴² Tamtéž, str. 49

⁴³ Tamtéž, str. 49.

5.6 Identifikační, umíst'ovací a revizní komise

Identification, Placement, and Review Committee (IPRC), což bychom mohli přeložit jako Identifikační, umíst'ovací a revizní komise, je komise, která rozhoduje o klasifikaci dětí jako těch, kteří patří do skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Právě u této Komise je žák identifikován jako ten, který má specifické vzdělávací potřeby a právě zde se zvažuje jeho umístění do třídy.

Školský zákon vymezuje žáka se specifickými vzdělávacími potřebami jako žáka, jehož behaviorální, komunikační, intelektuální, fyzické nebo vícenásobné omezení je takové, kdy je nutné nebo vhodné jej zařadit do speciálního vzdělávacího programu.⁴⁴

Po obdržení písemné žádosti studentových rodičů, případně zákonného zástupce, je ředitel školy povinen odkazovat studenta na IPRC. IPRC rozhodne, zda student je žákem se specifickými vzdělávacími potřebami a pokud ano, jaký typ vzdělávacího zařazení je pro něj vhodný. Rodič, opatrovník, stejně jako student, kterému je minimálně šestnáct let, mají právo účastnit se schůze IPRC, a můžou požadovat, aby IPRC zvážila potenciální programy, které by odpovídaly potřebám studenta. Na základě těchto zvážení, Komise může doporučit speciální vzdělávací programy a / nebo služby, které považuje za vhodné při vzdělávání dítěte.⁴⁵

Nejméně deset dní před zasedáním Komise, je její předseda povinen poskytnout rodičům písemné oznámení o setkání a pozvat je na zasedání. Předtím, než dojde k zasedání, Komise dá k dispozici rodičům dítěte písemné kopie všech informací o posuzovaném dítěti, které byly obdrženy.⁴⁶

Předpisy upravují identifikaci a umístění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kterými se Komise musí řídit při svém rozhodování o integraci těchto žáků do běžných tříd. Nejedná se tedy o nějaké rozhodování Komise bez patřičných zákonných úprav.

⁴⁴ Ontario. Ministry of Education, 2007. *Highlights of Regulation 181/98*, [online]. Poslední změna 26.7.2007 [cit. 2015-05-11] Dostupné z <https://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/hilites.html>

⁴⁵ Ontario. Ministry of Education, 2007. *The Identification, Placement, and Review Committee* [online]. Poslední změna 26.7.2007 [cit. 2015-05-11] Dostupné z <https://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/identifi.html>

⁴⁶ Ontario. Ministry of Education, 2007. *Highlights of Regulation 181/98*, [online].

Před rozhodnutím o možném umístění studenta ve speciální školní třídě, musí výbor nejprve zvážit, zda je možné umístění v běžné třídě a to s využitím vhodných speciálně vzdělávacích programů a služeb, které by uspokojily potřeby studenta a byly v souladu s preferencí rodičů.

Umístění do speciálních vzdělávacích tříd je tedy tímto až poslední možností vzdělávání sluchově postiženého dítěte a přednost má vždy jeho integrace do běžného vzdělávacího systému s potřebnou pomocí a podporou.

Rozhodnutí Komise musí obsahovat následující body:

- a) zda se jedná o žáka se specifickými vzdělávacími potřebami
- b) kde označila Komise studenta za žáka se speciálními vzdělávacími potřebami
- c) zařazení do kategorie a definice žáka se speciálními vzdělávacími potřebami
- d) popis silných stránek a potřeb studenta;
- e) rozhodnutí o zařazení
- f) doporučení Komise, které se týká speciálního vzdělávacího programu a speciálních vzdělávacích služeb;
- g) odůvodnění rozhodnutí v případě zařazení dítěte do speciální třídy.⁴⁷

Pro další práci se studentem v rámci vzdělávacího systému je velmi důležité mimo jiné doporučení, které Komise vydává. Tímto může přispět k možnému udávanému směru pro práci se studentem a celkově ovlivnit i jeho další rozvoj.

Pokud rodič nesouhlasí s rozhodnutím Komise, může do patnácti dnů požádat o druhé zasedání Komise, nebo ve lhůtě třiceti dnů se odvolat proti jejímu rozhodnutí. Pokud není rodič spokojen s rozhodnutím po druhém setkání, má opět právo se odvolat a to tentokrát do patnácti dnů od rozhodnutí Komise. V odvolání musí určit, proti čemu se odvolává a své stanovisko odůvodnit.⁴⁸

Všichni studenti, kteří jsou formálně identifikováni prostřednictvím IPCR jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, musí mít přístup ke vzdělání, které jim umožní rozvíjet znalosti a dovednosti, které potřebují, aby se začlenili do společnosti. Školský zákon vyžaduje, aby vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami bylo v

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Tamtéž.

souladu s předpisy speciálních vzdělávacích programů a speciálních vzdělávacích služeb. Konkrétní postupy pro identifikaci a umístění těchto žáků jsou ustanoveny v nařízení 181/98. Toto nařízení rovněž stanovuje pravidelnou revizi klasifikace dítěte jako žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a revizi jeho zařazení.⁴⁹

Jak jsme uvedli výše, dítě se speciálními vzdělávacími potřebami je zařazeno do speciálního vzdělávacího programu, který je definován ve školském zákoně jako vzdělávací program, který:

- a) je založen a modifikován na základě výsledků průběžného hodnocení a vývoje u studenta,
- b) zahrnuje plán (tzv. individuální vzdělávací plán), který obsahuje konkrétní cíle a nástin speciálních vzdělávacích služeb, které naplňují potřeby žáka se specifickými vzdělávacími potřebami.⁵⁰

Individuální vzdělávací plán slouží u všech dětí, které jsou zařazeny do kategorie žáka se speciálními vzdělávacími potřebami jako základní dokument, dle kterého se dále odvíjí celkový přístup k tomuto dítěti při jeho vzdělávání.

5.7 Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán byl zařazen do systému vzdělávání dětí v roce 2004 a slouží pro školy a učitele, kteří ve svých třídách spolupracují s dětmi, které mají speciální vzdělávací potřeby. Individuální vzdělávací plán poskytuje důležitá doporučení a postupy při práci s jednotlivými studenty.

Všechny děti, u kterých bylo shledáno, že jsou dle IPRC žáky se specifickými vzdělávacími potřebami, musí být zpracován individuální vzdělávací plán. Ten musí být

⁴⁹ Ontario. Ministry of Education, 2013. *An Introduction to Special Education in Ontario*, [online]. Poslední změna 5.6.2013 [cit. 2015-05-11] Dostupné z <https://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/ontario.html>

⁵⁰ Ontario. Ministry of Education, 2007. *Highlights of Regulation 181/98*.

dokončen do třiceti dnů od doby, co byl student umístěn do programu. Rodič dostává jednu kopii tohoto plánu, což je důležité pro jeho možné zapojení při jeho plnění.⁵¹

Individuální plán je tedy písemný plán popisující speciální vzdělávací program a služby a požaduje konkrétní posouzení silných a slabých stránek studenta, které ovlivňují jeho možnosti učení. Poté, co jsou zjištěny silné a slabé stránky, je udělán záznam o jednotlivých potřebných opatřeních pro daného žáka. Jedná se o záznam ohledně specifických znalostí a dovedností, které jsou posouzeny a vyhodnoceny pro účely alternativního, nebo modifikovaného přístupu ke vzdělávání žáka či studenta. Individuální plán je rovněž i nástrojem odpovědnosti žáka či studenta, jejich rodičů a všech ostatních osob, které mají odpovědnost v souladu s plánem pomoci při plnění stanovených cílů a vzdělávacích předpokladů, dle kterých žák či student postupuje podle vzdělávacích osnov.⁵²

Pokud se rodiče domnívají, že jejich dítě bude mít prospěch ze speciálních vzdělávacích programů a / nebo služeb, jak je to popsáno v individuálním vzdělávacím plánu a školní rada s tímto názorem rodičů nesouhlasí, rodič má právo požadovat, aby IPRC zvažila a zjistila, zda toto dítě je žákem se speciálními vzdělávacími potřebami.⁵³

Plánování vzdělávacího programu žáka či studenta se nejlépe provádí díky společnému úsilí a úzké spolupráci mezi žákem, studentem, jejich rodiči, školou a dalšími odborníky, kteří se podílí na vzdělávání. Individuální vzdělávací plán takto poskytuje příležitost pro všechny spolupracující, aby program vedl k úspěchu při vzdělávání dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami.⁵⁴

Individuální vzdělávací plán musí být vypracován vždy po konzultaci s rodičem a musí obsahovat následující informace:

- a) specifické vzdělávací očekávání,
- b) nástin speciálního vzdělávacího programu a služeb, které budou přijaty,
- c) záznam o metodách, kterými bude přezkoumán pokrok žáka či studenta,

⁵¹ Ontario. Ministry of Education, 2007. *Highlights of Regulation 181/98*, [online].

⁵² Ontario. Ministry of Education, 2004. *The Individual Education Plan. A Resource Guide*, [online]. Ontario, [cit. 2015-05-12] Dostupné z

<http://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/guide/resource/iepresguid.pdf>. Str. 6.

⁵³ Ontario. Ministry of Education, 2013. *An Introduction to Special Education in Ontario*.

⁵⁴ Ontario. Ministry of Education, 2004. *The Individual Education Plan. A Resource Guide*. Str. 9.

- d) pro studenty od 14 ti let věku plán přechodu na postsekundární aktivity, jakými jsou práce nebo další vzdělávání .⁵⁵

Bez ohledu na to, kdo je koordinátorem procesu individuálního vzdělávacího plánu, rozhodnutí vztahující se k programu by mělo být na straně především třídního učitele, který je zodpovědný za proces a posuzování znalostí a dovedností studenta s ohledem na jeho studijní předpoklady.

Individuální vzdělávací plán probíhá v pěti fázích, mezi které patří:

1. shromáždění informací,
2. nastavení směru,
3. rozvoj individuálního vzdělávacího plánu, který zahrnuje speciální vzdělávací program žáka či studenta a služby,
4. realizace individuálního vzdělávacího plánu,
5. přezkum a aktualizace individuálního vzdělávacího plánu.⁵⁶

5.7.1 Shromáždění informací

Mimo základní informace, týkající se osobních údajů, patří mezi shromážděné informace, dle kterých se následně skládá individuální vzdělávací plán, především: hodnotící zprávy a relevantní informace sloužící k posouzení studentova stavu, jasné a konkrétní informace o jeho silných stránkách a potřebách a to na základě údajů od příslušných posudkových orgánů. Dále se jedná o informace o vzdělávacích potřebách, vybavení, které student potřebuje pro překonání svého handicapu, individualizované výukové strategie, které by mohly být pro studenta užitečné a současná úroveň studijních úspěchů.⁵⁷

Členové týmu pro sestavení individuálního vzdělávacího plánu konzultují řadu písemných pramenů k získání informací potřebných pro jeho sestavení, včetně hodnotících zpráv, vysvědčení a hodnocení předchozího plánu, současných pracích

⁵⁵ Ontario. Ministry of Education, 2007. *Highlights of Regulation 181/98*, [online].

⁵⁶ Ontario. Ministry of Education, 2004. *The Individual Education Plan. A Resource Guide..* Str. 9.

⁵⁷ Tamtéž, str. 12.

studenta, ročního vzdělávacího plánu a prohlášení IPRC, kterým je rozhodnutí, které určuje umístění studenta, identifikuje speciální vzdělávací potřeby, a popisuje studentovy silné stránky a potřeby, které mohou obsahovat doporučení studenta pro konkrétní speciální vzdělávací program a služby. Při tomto všem se spolupracuje s rodinou, samotným studentem a školním personálem, ale rovněž i s dalšími odborníky, kterými mohou být mimo jiné: sociální pracovníci, poradci, ředitelé škol, psychologové a vzdělávací poradci, fyzioterapeuti, pracovníci s dětmi, nebo poskytovatelé služeb z komunity.⁵⁸

Tento způsob sběru dat při sestavování individuálního vzdělávacího plánu je velmi účelný, jelikož se na něm mohou podílet odborníci a to z různých oborů. To vede k různým pohledům nejrozličněji profesně orientovaných osob, což může vést ke zkvalitnění možného sestavování individuálního vzdělávacího plánu.

Na základě další spolupráce může tým, který řídí a sestavuje individuální vzdělávací plán, dále posuzovat tištěný text, přístup žáka či studenta k novým úkolům, jeho spolupráci s ostatními a organizaci jeho času.

5.7.2 Nastavení směru

Při nastavení směru individuálního plánu by měl hlavní roli hrát třídní učitel. Týmový přístup při individuálním vzdělávacím plánu umožňuje všem, kteří mají zájem na uspokojení vzdělávacích potřeb studenta, aby se do něj zapojili. Je však nezbytné, aby všichni zúčastnění měli informace a poznatky o vzdělávání v různých prostředích a dále znali silné stránky a potřeby, které mají vliv na žákovi či studentovy schopnosti se učit a tímto mohli:

- a) určit způsob vzdělávání a vzdělávací cíle,
- b) diskutovat o pomůckách, které umožňují zlepšení schopností při učení,
- c) vybrat a doporučit vhodné individuální zařízení, pokud je toto vhodné,

⁵⁸ Tamtéž, str. 12-14.

- d) diskutovat o druhu a úrovni podpory požadované od personálu podpůrných služeb.

Jak je uvedeno výše, IPRC rozhoduje o umístění žáka či studenta do vzdělávacího systému a těmi mohou být tyto varianty:

1. *Pravidelná s nepřímou podporou*: student je umístěn v běžné třídě po celý den, a od učitele přijímá specializované konzultační služby.
2. *Pravidelná s pomocí zdrojů asistence*: student je umístěn v běžné třídě po většinu dne, nebo ve všechny dny a obdrží speciální instrukce jednotlivě, nebo v malé skupině od kvalifikovaného speciálního pedagoga.
3. *Pravidelná pomoc po skončení výuky*: student se umístí do běžné třídy a přijímá instrukce mimo školní třídu, a to v méně než 50 ti procentech školního dne, od kvalifikovaného speciálního pedagoga.
4. *Speciální pedagogické třídy s částečnou integrací*: student je umístěn ve speciální vzdělávací třídě, ve které poměr student-učitel odpovídá nařízení 298, § 31, po dobu nejméně 50 ti procent školního dne.
5. *Speciální vzdělávání třída na plný úvazek*: student je umístěna ve speciální školní třídě, kde poměr student-učitel odpovídá nařízení 298, § 31, a to po celý školní den.⁵⁹

IPRC může také zvážit s odkazem na posouzení provinčního výboru způsobilost žáka pro zařazení do jedné z Provinčních škol pro slepé, neslyšící nebo hluchoslepé studenty.⁶⁰

⁵⁹ Tamtéž, str. 21-22.

⁶⁰ Ontario. Ministry of Education, 2007. *The Identification, Placement, and Review Committee*

5.7.3 Rozvoj individuálního vzdělávacího plánu, zahrnující speciální vzdělávací program a služby

Při plánování speciálního vzdělávacího programu žáka či studenta, musí tým individuálního vzdělávacího plánu zvážit řadu možností, jak určit ty prostředky a postupy, které budou nejlépe vyhovovat potřebám žáka či studenta. Při plánování a rozvoj IVP, je vhodné zařadit předměty, nebo kurzy a alternativní programy, ve kterých bude student přijímat instrukce podle následujících kritérií, které jsou vhodné pro studenta s individuálními požadavky:

1. bez jakékoli změny a modifikace
2. ve vybavení třídy: nemění se podmínky vzdělávání, dochází jenom ke zlepšení podmínek
3. modifikované: úpravy jsou provedeny dle stupně-úrovně věkově přiměřené a to u předmětu, nebo kurzu, za účelem uspokojení vzdělávacích potřeb studenta. Tyto modifikace mohou zahrnovat vytvoření očekávání, které odrážejí znalosti a dovednosti potřebné v učebních osnovách pro jinou úroveň, nebo zvýšení nebo snížení počtu a / nebo složitosti obvyklé úrovně znalostí.
4. alternativní: alternativní očekávání jsou vyvinuty pro pomoc studentům získat znalosti a dovednosti, které však nejsou zastoupeny v osnovách, z tohoto důvodu jsou alternativní. Příklady alternativních programů jsou: náprava řeči, sociální dovednosti, programy orientace / školení mobility, a osobní péče.⁶¹

Mimo tyto ustanovené podmínky dochází v této fázi ještě k záznamu o vzdělávání, způsobilosti dle osvědčení nebo diplomu, plánování alternativních programů a kurzů, určení vyučovacích strategií a metod hodnocení, vypracování plánu přechodu v případě potřeby, záznam o vývoji studenta dle individuálního vzdělávacího plánu.

⁶¹ Ontario. Ministry of Education, 2004. *The Individual Education Plan. A Resource Guide*. Str. 25

5.7.4 Realizace individuálního vzdělávacího plánu

Stejně jako u všech žáků a studentů, hodnocení u žáků a studentů s individuálním vzdělávacím plánem by mělo být kontinuální. Hodnocení poskytuje informace, které umožňují učitelům přizpůsobit se denním pokynům k udržení optimálních vzdělávacích podmínek u studujících. Je nezbytné sledovat účinnost instruktážní strategie a vzdělávání. Použití vícenásobných hodnotících strategií, včetně přímého pozorování, portfolia, časopisů, rubrik, testů, projektů, sebehodnocení, poskytuje nejlepší porozumění vzdělávání. Žáci a studenti by měli být podporováni, aby byli zodpovědní vůči partnerům při jejich vlastním učení. V maximální možné míře by měli být znalí ročních cílů daného programu, studijního očekávání, a vzdělávání, které jsou evidovány v individuálním plánu za účelem pomoci učiteli při posuzování procesu vzdělávání.⁶²

Během průběžného hodnocení může nastat situace, že individuální vzdělávací plán je zapotřebí upravit. Toto může být realizováno v těchto případech:

- a) vývoj nových očekávání nebo revize ročního programového cíle, pokud učení postupuje rychleji, než se předpokládalo;
- b) rozfázování očekávání do menších kroků, nebo úprava ročního programového cíle, pokud učení probíhá pomaleji, než bylo předpokládáno;
- c) změny výukové strategie, individuálního zařízení nebo úrovně lidské podpory.⁶³

5.7.5 Přezkum a aktualizace individuálního vzdělávacího plánu

Vzdělávání, přístupy, postupy, kroky, nastavené cíle vzdělávání a další komponenty, které jsou uvedeny v individuálním vzdělávacím plánu, musí být přezkoumány, a podle potřeby aktualizovány, a to alespoň jednou za každé období pro předkládání zpráv. Individuální studijní plán musí zaznamenávat studijní očekávání, která mají být posouzena v průběhu dalšího období a v dalším období mohou být nastavena očekávání jiná. Tato nová očekávání musí být sdělena žákovi či studentovi a jeho rodičům na

⁶² Tamtéž, str. 45.

⁶³ Tamtéž, str. 46.

začátku dalšího vykazovaného období. Stejný postup se opakuje pro další vykazovaného období v základním a středoškolském vzdělávání.⁶⁴

Na individuální vzdělávací plán je zapotřebí pohlížet jako na pracovní dokument. Úpravy ročních programových cílů, očekávání učení, výukové strategie, individuální zařízení, a úroveň lidské podpory je zapotřebí zaznamenat a sdílet s rodičem, žákem, či studentem, a to bezprostředně poté, co k této změně dojde. Pokud některá strategie přestává být již úspěšná, je nezbytné, aby zaměstnanci, kteří pracují se studentem, vyhledávali a zaváděli nové metody výuky. Po revizi stávajících metod, které vedou ke změně v přístupu ve vzdělávání studenta, je zapotřebí toto konzultovat s rodiči a samotným studentem a to před její změnou. Je důležité, aby zainteresované strany pochopily nutnost této zaváděné změny.

Je důležité, při přechodu žáka či studenta na jinou školu nebo na školu střední, aby zde došlo k výměně informací od stávajícího třídního učitele k budoucímu třídnímu učiteli. To vše, aby se dalo vhodně navázat na dobrou praxi při práci se studentem a studium takto mohlo kontinuálně pokračovat bez významných překážek a časových prodlev, který by byly způsobeny tím, že by si všechny informace musela nová škola pořizovat sama.

Stávající učitel by měl zajistit, aby byly předány všechny aktuální a relevantní informace o žákovi či studentovi a to v rámci individuálního vzdělávacího plánu, posledního vysvědčení a příslušné hodnotící zprávy. Podává rovněž informace o zdrojích a strategiích, vzdělávacích potřebách, množství individuální pomoci a podpory, která byla studujícímu poskytnuta. Dále by mělo dojít k podpoře a přípravě žáka či studenta a jeho rodičů před přechodem na jinou školu. Přijímací škola by měla dále komunikovat s předchozími učiteli a podpůrným personálem a shromáždit tak informace, které jí pomohou k pochopení silných stránek žáka či studenta, jeho studijních potřeb a požadavků ve vzdělávání. Ty je třeba dále přehodnotit, nebo vyhodnotit a to společně se studujícím a vytvořit jeho roční vzdělávací plán.⁶⁵

⁶⁴ Tamtéž, str. 48.

⁶⁵ Tamtéž, str. 48.

5.8 Odborníci, kteří se podílejí na vzdělávání sluchově postižených

V Kanadě je mnoho specialistů, kteří mohou pomoci osobám se sluchovým postižením v oblasti jejich vzdělávání. Jedná se především o tyto odborníky:

- a) jazykoví patologové
- b) audio-verbální terapeuté
- c) audiologové
- d) učitelé předškolní výchovy
- e) učitelé znakového jazyka
- f) lektoři znakového jazyka
- g) konzultanti znakového jazyka
- h) vzdělávací konzultanti
- i) ambulantní učitelé
- j) konzultanti čtenářské gramotnosti⁶⁶

5.8.1 Ambulantní učitel

Ambulantní učitel, je odborníkem v oblasti řeči, jazyka a sluchově-verbálních přístupů, které podporují náročné učební plány. Výzkumem bylo potvrzeno, že integrace sluchově postižených dětí je usnadněna, když je zde partnerství mezi rodinami, odborníky, komunitou a dětmi. Ambulantní učitelé pro sluchově postižené osoby jsou nejlépe schopni poskytovat podpůrné služby k uspokojení potřeb takto handicapovaných žáků a studentů. Faktory, které je při sluchovém postižení nutno považovat za determinující, jsou mimo jiné stupeň a typ ztráty sluchu. Každé dítě,

⁶⁶ Ontario College of Teachers, 2011. *Teaching Students who are Deaf or Hard of Hearing – ASL/LSQ Communication or Teaching Students who are Deaf or Hard of Hearing - Aural and Oral Communication*. [online]. [cit. 2015-05-13] Dostupné z https://www.oct.ca/-/media/PDF/Additional%20Qualifications/EN/Deaf%20or%20Hard%20of%20Hearing/Deaf_Guideline_e.pdf

škola, rodina a komunita je jedinečná, a ambulantní učitelé nejlépe rozpoznávají a ohodnotí individuální silné stránky a potřeby studujících, kterým mohou pomáhat.⁶⁷

Role tohoto učitele je důležitá především v těchto oblastech:

- a) Obhajování a posilování práv studentů se ztrátou sluchu v průběhu školní docházky.
- b) Zajištění pravidelně plánovaných, přímo zaváděných postupů ve vývoji sluchových dovedností, řeči a jazyka, podle potřeby dítěte, včetně předškolních osnov.
- c) Spolupráce se školním týmem, včetně třídních učitelů, o tom, jaký vliv na učení má ztráta sluchu a předkládání doporučení o třídní akustice. Pomoc u studujících vrstevníků dle potřeby.
- d) Efektivní zajištění spolupráce s učiteli, rodiči a podpůrným personálem, mezi které mohou patřit například: vzdělávací asistenti, tlumočníci a další zainteresované osoby.
- e) Rozvoj strategií s třídními učiteli, aby co nejefektivněji umožnili studujícímu přístup k učebnímu plánu. Komunikace o cílech a strategiích s rodiči, kteří jsou důležitými vzdělávacími partnery.
- f) Seznamování s možnostmi využití veškerého vybavení pro zesílení zvuku a technických zařízení a zajištění jejich včasné dostupnosti prostřednictvím konzultací s odborníky.
- g) Sledování úrovně osnov, které zahrnují vzdělávací osnovy ve vývoji základních řečových a jazykových dovedností.
- h) Účast na setkání týmu, kde učitel pomáhá spolupracovat, vymyslet a zavést u studenta individuální vzdělávací plán. Má přímý kontakt s audiologem, lékařem a dalšími odborníky.⁶⁸

Učitel u neslyšících provádí standardizované diagnostické posuzování za účelem určení úrovně výkonu v oblasti řeči, slovní zásoby, jazyka a školních dovedností. Cíle založené na formálních i neformálních hodnocení jsou nastaveny a vyvinuty v návaznosti na

⁶⁷ Voice, 2014. *The Role Of The Itinerant Teacher Of The Deaf and Hard Of Hearing*, [online]. Poslední změna 21.10.2014[cit. 2015-05-13] Dostupné z http://www.voicefordeafkids.com/wp-content/uploads/2013/07/Role_of_the_itinerant_teacher.pdf

⁶⁸ Voice. *School Partnership*.

očekávané vývojové vzory dětí, které mohou slyšet. Navíc, ambulantní učitel sluchově postižených běžně kontroluje sluchadla, kochleární implantáty, a systémy FM, aby zajistil, že zařízení jsou v optimálním provozním stavu.⁶⁹

Ambulantní učitel je mnohdy jakýmsi prostředníkem mezi studujícím, rodiči, školou a dalšími odborníky a může u studujícího zavést nejrůznější technické možnosti pro jeho zlepšení při vzdělávání. Dalo by se říci, že ambulantní učitel je styčným bodem u studujících a to nejen pro jejich úspěšné zapojení do vzdělávání.

5.8.2 Vzdělávací audiolog

Vzdělávací audiolog je dalším důležitým odborníkem, který je sluchově postiženým žákům a studentům k dispozici. Posuzuje mimo jiné sluchové dovednosti u jedinců se ztrátou sluchu, vyvíjí programy pro zlepšení poslechových dovedností, poskytuje doporučení pro začlenění sluchových schopností do školních osnov, poskytuje přímé služby pro rozvoj poslechových a řečových čtenářských dovedností a pracuje s jednotlivými žáky a studenty na rozvoji odezírání a řešení potíží u dovedností v systému zesilovací techniky.⁷⁰

Doporučuje, nakupuje a provádí údržbu u zesilovací techniky, kdy například pozoruje studující ve třídě, aby pak mohl konzultovat s učitelem zlepšení zesilovací techniky v učebně, nákup a údržbu zesilovací technologie a rovněž spolupracuje s výrobcí FM systémů, u kterých získává jednak informace o rozvoji v této oblasti a rovněž i poskytuje zpětnou vazbu o nově použitých produktech.⁷¹

Toto je důležité pro to, aby ve třídách byly používány nejnovější přístroje, které mohou mít žáci a studenti k dispozici a díky kterým mohou dosahovat lepších výsledků ve vzdělávání. Zároveň je zde velmi důležité i propojení mezi tímto vzdělávacím audiologem a společnostmi, které vyvíjí technologie pro sluchově postižené. Toto lze vnímat jako důležité propojení mezi teoretickým navrhováním a následnou výrobou

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

vhodných přístrojů pro sluchově postižené a praxí, tedy jak konkrétně přístroj funguje u studujících a jak jej mohou vhodně využívat. Rovněž se zde mohou zjišťovat případné nedostatky, nebo problémová místa při jejich používání. Vzdělávací audiolog je rovněž i styčným bodem mezi školou a lékařem, kdy může interpretovat audiologické a lékařské zprávy u dětí se ztrátou sluchu, interpretuje sluchová zpracování hodnotících zpráv, slouží jako člen školního týmu, aby podával doporučení týkající se umístění, využití dalších souvisejících potřebných služeb, komunikačních potřeb a úprav prostředí ve třídě pro žáky a studenty s poruchami sluchu. Vzdělávací audiolog může spolupracovat při výběru kochleárních implantátů a při doporučení a montáži systémů FM.

5.9 Provinční školy pro neslyšící a hluchoslepé studenty

Provinční školy nejsou určeny pouze pro děti se sluchovým postižením, ale rovněž pro děti slepé, hluchoslepé, nebo s poruchami učení.

Tyto školy, které se zaměřují na poskytování vzdělávání pro děti se sluchovým postižením, mohou hrát různé role, mezi které především patří:

- a) poskytování alternativního vzdělávání
- b) poskytují předškolní návštěvy doma pro děti, které jsou neslyšící nebo nedoslýchavé
- c) rozvíjí a poskytují učební materiály a média
- d) hrají významnou úlohu ve vzdělávání učitelů⁷²

Nastoupení do provinční školy je určeno přijímací komisí provinční školy, která přijímá žáky v souladu s požadavky stanovenými v nařízení č. 296. Tyto školy poskytují základní a středoškolské programy pro sluchově postižené studenty, od předškolní

⁷² Special Education Report/ June 2014 . *Provincial and Demonstration Schools in Ontario* [online]. [cit. 2015-05-11] Dostupné z <http://www.ocdsb.ca/programs/se/sep/Special%20Education%20Plan/Standard%2011%20-%20PROVINCIAL%20AND%20DEMONSTRATION%20SCHOOLS%20IN%20ONTAR.pdf>. Str. 150.

úrovně až k maturitě. Každý studující má stanoveny své zvláštní potřeby, které jsou obsaženy v jeho individuálním vzdělávacím plánu. Tyto školy poskytují:

a) bohaté a podpůrné dvojjazyčné vzdělávací prostředí, které usnadňuje získání znalosti jazyka a vede k učení a sociálnímu rozvoji prostřednictvím znakového jazyka a angličtiny či francouzštiny

b) vzdělání v denní škole

c) možnost ubytování pro studující, kteří bydlí daleko od školy⁷³

Díky možnosti ubytování je pro žáky a studenty kvalitní a vhodné vzdělávání dostupné, a mohou takto získat adekvátní vzdělání dle svých potřeb a možností.

Díky možnosti vzdělávání ve znakovém jazyce se mohou sluchově postižení studující začlenit do kulturní skupiny lidí se sluchovým postižením a stát se jejími právoplatnými členy. Díky výuce anglického či francouzského jazyka mohou zároveň získat vzdělání dle učebních osnov dané provincie a nebudou nějakými „cizinci“ v majoritní kanadské společnosti.

Každá škola má k dispozici divizi, která poskytuje konzultace a vzdělávací poradenství pro rodiče sluchově postižených dětí o poruchách sluchu a poskytuje rady zaměstnancům škol, kteří se nějakým způsobem podílejí na vzdělávání sluchově postižených dětí. Dále divize vydává nebo redistribuje informační brožury, poskytuje široké spektrum workshopů pro rodiče, školní rady a další agentury, poskytuje rozsáhlé programy a to přímo v domácím prostředí pro rodiče sluchově postižených předškolních dětí.

Divize rovněž poskytují své služby učitelům z běžných škol, ve kterých se učí děti se sluchovým postižením. Těmto mohou nabídnout celou škálu podpory a to například v těchto oblastech:

1. navrhování vzdělávacích programů pro studenty, kteří se účastní programů v okresních školských radách.
2. strategie hodnocení žáků

⁷³ Tamtéž, str. 151.

3. vedení semináře
4. poskytování pomoci třídním učitelům a pedagogickým asistentům⁷⁴

Na vyžádání školy mohou rovněž poradci navštívit školu, kde mohou pozorovat jednotlivé žáky a studenty při výuce a poradit následně učitelům a dalším pracovníkům při práci s těmito jedinci. Poradci zpravidla stráví půlku vyučovacího dne ve třídě, kde shromažďují a sbírají data při pozorování žáka či studenta, pozorují a zaznamenávají jeho interakce s dalšími žáky a personálem. Po této návštěvě je sepsána souhrnná zpráva o vyzorovaných jevech. Poradci jsou k dispozici rovněž při účasti na zasedání týmu za účelem sdílení doporučení a připomínek při vzdělávání žáků a studentů se sluchovým postižením.⁷⁵

To, že dochází k poskytování služeb mezi běžnými školami a odborníky, kteří pracují v provinčních školách pro sluchově postižené, je velmi důležitou a významnou praxí. Učitelé v běžných školách mají možnost konzultovat své postupy s odborníky z této oblasti a tímto může docházet k zefektivňování výuky dětí se sluchovým postižením a k jejich lepší integraci v běžných školách.

Možnosti získání dobrých příkladů z praxe při výuce sluchově postižených jsou například v těchto bodech:

- a) *analýza výkonu*: navrhuje se vhodný nástroj k posouzení a hodnocení zahrnující řadu technologií a zdrojů, které jsou relevantní při výuce neslyšících a jsou založeny na školních osnovách
- b) *písemná práce*: odráží kritické hodnocení vyplývající z článků, publikací, výzkumu a dalších zdrojů, které se týkají sluchově postižených
- c) *prezentace*: prezentace problémových míst ve výuce sluchově postižených
- d) *portfolio*: vytvoření portfolia praktických zdrojů, artefaktů, fotografií a záznamů kriticky reflektujících každou složku vztahující se k výuce neslyšících
- e) *aktivní výzkum*: zapojení do aktivního výzkumu při zavádění konkrétního problému do pedagogické praxe k výuce neslyšících

⁷⁴ Ontario. Ministry of Education, 2009. *Consultation and Program Design Services*, [online]. Poslední změna 11.1.2009 [cit. 2015-05-16] Dostupné z http://www.psbnet.ca/eng/programs_services/consultation.html

⁷⁵ Tamtéž.

- f) *nezávislost projektu*: řešení všech aspektů programu, které je schváleno instruktorem
- g) *vzdělávací prostředek*: rozvoj smysluplných prostředků, které budou podporovat instrukce a pedagogiku ve vztahu ke vzdělávání sluchově postižených
- h) *reflexivní články*: odráží odbornou praxi přes novinové články nebo psaní kazuistik, které podporují výuku a pedagogiku sluchově postižených
- i) *test a zkoušky*⁷⁶

5.9.1 Program předškolní domácí návštěvy

Provinciální školy rovněž nabízejí *Program předškolní domácí návštěvy*, což je program, který je určen pro snadnější vývoj sluchově postižených dětí. Programy jsou poskytovány specializovanými učiteli, kteří jsou plně certifikovaní a proběhlo u nich další vzdělávání v oboru raných intervenčních metod.⁷⁷

Účast v předškolním domácím programu usnadňuje přístup k dalším službám, které nabízí provinciální školy, jako jsou konzultační služby v oblasti řeči a jazyka, psychologické poradenství a výuka znakového jazyka. Programy mohou být využívány až tři roky, nebo dokud dítě nenastoupí do školy či nedosáhne jazykové úrovně odpovídající věku dítěte.⁷⁸

Program předškolní domácí návštěvy je včasnou intervencí u dětí, které mají těžké sluchové postižení, anebo jsou neslyšící. Hlavním důvodem je zde včasné zareagovat na nastalou situaci, rozvíjet jazykové dovednosti, které jsou nutné pro další rozvoj dítěte a jeho socializaci do společnosti.

Jako velmi důležité se jeví rovněž i to, že se zde jedná o kvalifikované odborníky, kteří mají vzdělání nejen v pedagogice, ale rovněž i v oblasti sluchového postižení. Je zde tedy dobrý předpoklad pro to, aby práce s dítětem byla na velmi vysoké úrovni. To je

⁷⁶ Ontario College of Teachers, 2011. *Teaching Students who are Deaf or Hard of Hearing – ASL/LSQ Communication or Teaching Students who are Deaf or Hard of Hearing - Aural and Oral Communication*. Str. 19.

⁷⁷ Ontario. Ministry of Education, 2009. *Consultation and Program Design Services*,

⁷⁸ Tamtéž.

důležité vzhledem k tomu, že se jedná o poskytování intervencí v nejdůležitějším období dítěte, které má zásadní vliv na jeho další vývoj.

Doporučení pro využití těchto služeb je zpravidla prostřednictvím programu *Infant Hearing Program*, rovněž může být doporučení i od lékařů audiologů a pedagogů.

Infant Hearing Program je navržen tak, aby:

1. identifikoval všechny děti s trvalým poškozením sluchu;
2. dával rodičům informace, které potřebují,
3. poskytoval služby nezbytné pro maximalizaci rodinné komunikace a vývoje jazyka, které jsou důležitá pro rozvoj čtenářských dovedností a školní úspěšnosti.⁷⁹

5.10 Kritická místa ve vzdělávání sluchově postižených

Kanadská asociace neslyšících se domnívá, že ne vždy je vhodné, aby neslyšící děti byly integrovány do běžných škol, což bylo politikou kanadské vlády a lékařských profesí. Neslyšící děti v běžných školách mohou mít značné potíže v komunikaci s učiteli, kteří jsou slyšící. Zároveň mají ve třídě vysoký počet dalších žáků a studentů s různými potřebami a schopnostmi a studentovi takto nemůže poskytnout potřebnou míru pozornosti. Asociace se rovněž domnívá, že podpůrné služby pro sluchově postižené v běžných školách jsou velmi slabé a to z těchto důvodů:

- a) Není poskytnuta výuka ve znakovém jazyce a to i v případech, kdy školské úřady připouštějí, že znakový jazyk je studentovým prvním jazykem.
- b) Je vzácností, když má student se sluchovým postižením na plný úvazek tlumočníka do znakového jazyka. Pro tlumočníka je rovněž obtížné po celou

⁷⁹ Mount Sinai Hospital. *Infant Hearing Program*, [online]. [cit. 2015-05-11] Dostupné z <https://www.mountsinai.on.ca/care/infant-hearing-program>

dobu výuky tlumočit, protože je tímto vyčerpaný, a proto při tlumočení dochází k chybám.

- c) Zároveň je zde předpoklad, že tlumočnick bude zároveň i asistentem pedagoga a vlastně i učitelem, tuto trojí roli však nelze splnit.⁸⁰

Dítě, které bylo zařazeno do vzdělávání v běžné škole, bývá velmi často i izolováno. Povětšinou komunikuje pouze s podobně handicapovaným dítětem. V běžné škole rovněž toto dítě nemá, nebo má jen velmi omezený kontakt s ostatními neslyšícími a proto nemá žádné jemu podobné vzory. Ve škole pro sluchově postižené děti není toto dítě izolováno a je mezi svými vrstevníky, se kterými může komunikovat.⁸¹

5.11 Poslední vývoj ve vzdělávání neslyšících

Nedávné změny týkající se vzdělávání neslyšících žáků a studentů v Kanadě zahrnují programy rané intervence a integrace neslyšících studentů do místních škol, a to do běžných tříd s intaktními spolužáky, nebo tříd speciálních. Dále se změny týkají technologického zázemí pro nedoslýchavé studenty, jako jsou indukční smyčky a systémy FM.

Několik kanadských provinčních škol přijalo do svých vzdělávacích programů bilingvní vzdělávací filozofii. Tato filozofie zahrnuje písemnou a mluvenou angličtinu nebo francouzštinu, použití amerického znakového jazyka (ASL) a zavedení takových předmětů do školních osnov, aby studenti přijali obě kultury.⁸²

⁸⁰ Canadian Association of the Deaf, 2012. *Education*.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Historica Canada: *History of Deaf Culture*, [online]. 16. 12. 2013 [cit. 2015-07-03]. Dostupné z <http://www.thecanadianencyclopedia.com/en/article/deaf-culture/>

6 ORGANIZACE POMÁHAJÍCÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝM OSOBÁM

Touha sluchově postižených stýkat se s lidmi, kteří sdílejí společný jazyk, byla jedním z klíčových faktorů pro založení různých komunit Neslyšících. Jedná se o různé debatní kroužky, náboženské organizace, literární spolky, sportovní a společenské kluby. Tyto organizace posilují vzájemné vazby mezi sluchově postiženými, ale zároveň sdílejí i spoustu aktivit se slyšící Kanadany.⁸³

V Kanadě je spousta nestátních neziskových organizací, které se zabývají sluchově postiženými osobami a poskytují jim potřebnou pomoc a podporu při jejich vzdělávání a to především v hlavním vzdělávacím proudu.

6.1 Canadian Hearing Society

Kanadská organizace Canadian Hearing Society (dále CHS) poskytuje přímé služby sluchově postiženým jednotlivcům a to v celé provincii Ontario. Organizace byla založena v roce 1940. Jedná se o charitativní organizaci a předního poskytovatele služeb, produktů a informací, snaží se o odstranění bariér v komunikaci a podporuje rovnoprávnost pro sluchově postižené osoby.⁸⁴

CHS nabízí kompletní základní služby, včetně tlumočení do znakového jazyka; individuální přístup k výuce jazyka pro neslyšící a nedoslýchavé děti s využitím hry jako prostředku učení; poradenství v oblasti zaměstnanosti; výuky hlasitého čtení; testování sluchu; nabízí a pomáhá s výběrem pomůcek pro sluchově postižené osoby.

⁸³ Historica Canada: *History of Deaf Culture*, [online]. 16. 12. 2013 [cit. 2015-07-03]. Dostupné z <http://www.thecanadianencyclopedia.com/en/article/deaf-culture/>

⁸⁴ Canadian Hearing Society, 2013. *About the Canadian Hearing Society*. [online]. [cit. 2015-05-14] Dostupné z <http://www.chs.ca/about-canadian-hearing-society>

Veškeré služby jsou poskytovány profesionály se zkušenostmi v uspokojování potřeb svých klientů v dostupném a důvěrném prostředí.⁸⁵

CHS je ve vzdělávání sluchově postižených v Kanadě velmi důležitá a má velmi zásadní vliv především ve vzdělávání sluchově postižených na vysokých školách. Tam má organizace své pracovníky, kteří pomáhají sluchově postiženým studentům a to v těchto oblastech:

- a) zjištění specifických potřeb registrovaného studenta
- b) zhodnocení, zda má student nárok na finanční podporu při studiu
- c) doporučení pro zařazení studenta do třídy, na základě posouzení jeho potřeb

Při zařazení do třídy může využít student se sluchovým postižením tyto pomůcky:

1. Pomoc tlumočnicků do znakového jazyka.

Pro studenty, jejichž mateřským jazykem je americký znakový jazyk (ASL) nebo quebecký znakový jazyk (LSQ), tlumočnick zajišťuje komunikaci jak v ASL tak i v mluvené angličtině nebo LSQ a mluvené francouzštině. Tlumočnick překládá diskusi ve třídě do ASL nebo LSQ pro studenta a zpět do anglického nebo francouzského jazyka, takže student může při výuce komunikovat a zapojit se do diskuse své třídy.⁸⁶

2. Počítačové záznamníky.

Počítačové záznamníky slouží k usnadnění komunikace ve třídě pomocí přenosného počítače. Notebook je umístěn v blízkosti studentova stolu nebo přímo na jeho stole, aby třídní konverzaci mohl číst na obrazovce. Student obvykle takto obdrží souhrn poznámek pro studium a hodnocení.⁸⁷

3. Kompenzační pomůcky.

Osobní zvukový systém je ideální pro setkání a semináře, kde hluk nebo akustika můžou vytvořit překážky pro sluchově postižené studenty. Tento systém se běžně

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Canadian Hearing Society. *Educational Support Services- Post- secondary*. [online]. [cit. 2015-05-06] Dostupné z <http://www.chs.ca/services/educational-support-students-%E2%80%93-post-secondary>

⁸⁷ Tamtéž.

používá ve třídě. Je sestaven ze dvou komponentů. Jedná se o zařízení, které je určeno pro nošení na těle: student nosí přijímač s možností výběru z náhlavní soupravy a profesor nebo instruktor nosí vysílač. Spolu s naslouchátkem studenta, systém minimalizuje šum na pozadí a zesiluje profesorův hlas.⁸⁸

6.2 Organizace VOICE

Nezisková organizace Voice byla založena v šedesátých letech dvacátého století rodiči sluchově postižených dětí právě pro realizaci zásadní myšlenky možného vzdělávání těchto dětí v běžných školských zařízeních.

Organizace aktivně podporuje rodiče a pedagogy v jejich cílech zpřístupnit vzdělání pro děti se ztrátou sluchu a to tím, že pomáhají rodičům s individuálním vzdělávacím plánem svého dítěte a rovněž vydávají publikace pro učitele ke zlepšení úspěchu při vzdělávání těchto dětí.⁸⁹

Voice podporuje začlenění dětí do běžné školy jako první možnost a podporuje kontinuum služeb založených na potřebách jednotlivých žáků a studentů. U zkoušek podporují testování sluchově postižených studentů a to při uplatňování stejných standardů jako u jejich slyšících vrstevníků, s přihlédnutím k jejich individuálnímu vzdělávacímu plánu.

Může se takto jednat o:

- a) více času na dokončení testu
- b) objasňující otázky
- c) nerušené testovací prostředky
- d) individuální interpretaci instrukcí testu
- e) podporu certifikovaných audio - orálních terapeutů.⁹⁰

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Voice, 2015. *Education Policies*. [online]. [cit. 2015-05-06] Dostupné z <http://www.voicefordeafkids.com/resources/education-policies/>

⁹⁰ Tamtéž.

Voice obhajuje předškolní služby jako základní vývojové intervence pro děti se ztrátou sluchu. Dále tvrdí, že do předškolních programů je zapotřebí začlenit audio-orální intervence pro sluchově postižené děti v integrovaném prostředí se slyšícími vrstevníky a takto umožnit přístup k jazykovým a kulturním modelům věkově přiměřeným těmto dětem.⁹¹

6.3 The Canadian Cultural Society of the Deaf

Kanadský kulturní spolek neslyšících (CCSD) byl založen v roce 1973 jako nezisková charitativní organizace financovaná prostřednictvím soukromých darů. CCSD je jako jedna z mála kanadských organizací zaměřena na kulturní zájmy kanadských neslyšících. Zaměřuje se především na výtvarné umění. Součástí tohoto spolku je i Kulturní centrum neslyšících, kde je výstavní prodejní galerie obrazů a ručních výrobků neslyšících i slyšících. Zajímavostí je i průvodcovská služba po městě, kterou tento spolek nabízí široké, tedy i slyšící, veřejnosti.

Pracují zde rovněž tlumočníci znakového jazyka a spolek podporuje další vzdělávání sluchově postižených dospělých. Kromě velké a krásné galerie obrazů, menšího obchodu s literaturou a DVD o neslyšících, se zde nachází několik kanceláří, jedna větší společná pracovna s počítači, společenská (zasedací) místnost a moderní fotoateliér, kde vznikají mj. DVD a umělecké fotografie na potisk triček. Ta se pak zde v obchodě prodávají.⁹²

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Canadian Cultural Society of the Deaf, [online]. [cit. 2015-07-25]. Dostupné z <http://www.deafculturecentre.ca/Public/Default.aspx?I=98&n=CCSD>

6.4 Bob Rumball Centre for The Deaf

Rumballově středisko (či spíše nadace) pro neslyšící se nachází ve východní části Toronta. Bylo otevřeno v dubnu 1979. Hlavní náplní tohoto centra je podporovat sluchově postižené v jejich veškeré činnosti – především poskytnutím finančních prostředků na aktivity a služby. Nadace nabízí podporu pro další aktivity sluchově postižených v provincii Ontario a práci v jeho přidružených organizacích: v Rumballově středisku pro neslyšící, Rumballově sdružení pro neslyšící a Ontarijském kempu pro neslyšící.

Součástí tohoto střediska je také katolický kostel, tělocvična, velká společenská místnost, jídelna, domov pro neslyšící seniory, mateřská škola pro sluchově postižené děti, ubytovna pro sluchově postižené návštěvníky, kanceláře a učebny ASL. Rumballově středisko se také mj. specializuje na výuku ASL pro slyšící veřejnost. Lektori ASL tu jsou většinou slyšící tlumočníci. Zaměstnanců je zde zhruba třetina slyšících a dvě třetiny neslyšících.⁹³

6.5 Toronto Association of The Deaf

Torontská asociace neslyšících (TAD) je nezisková organizace, která byla založena v roce 1937 jako nástupnická organizace sportovního klubu *Silent athletic club* (vznikl v roce 1929).⁹⁴

Zaměřuje na pořádání sportovních a společenských aktivit pro sluchově postižené v Torontu. Ačkoliv patří k nejstarším organizacím pro sluchově postižené v celé Kanadě, v současné době není příliš aktivní a nemá ani své vlastní středisko. Její členové se schází nejčastěji v Rumballově středisku pro neslyšící.

⁹³ The Bob Rumball Associations for the Deaf, [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z www.bobrumball.org

⁹⁴ Toronto Association of the Deaf, [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z www.deaforonto.ca

6.6 The Canadian Association of The Deaf

Kanadská asociace neslyšících (CAD) je celostátní organizací sluchově postižených Kanadčanů.

Byla založena v roce 1940. Vznikla volným spojením a spoluprací čtyř jiných organizací pro sluchově postižené – Ontarijskou asociací neslyšících (založena v roce 1886), Východokanadskou asociací neslyšících (1904), Západokanadskou asociací neslyšících (1923) a Montrealskou asociací neslyšících (1929).

CAD poskytuje konzultace a informace o sluchově postižených veřejnosti, provádí výzkumy a sbírá data týkající se otázek sluchově handicapovaných. Sídlo má v hlavním městě Kanady – Ottawě, kde se také nachází její kanceláře a knihovna s literaturou o sluchově postižených.

Zajímavostí je, že na celoroční provoz obdrží od kanadské vlády jenom 23% peněz na své náklady. Zbytek si vydělá sama.⁹⁵

6.6.1 The Ontario Association of The Deaf

Ontarijská asociace neslyšících (OAD) je nejstarší kanadskou organizací neslyšících.

Byla založena už v roce 1886 dvěma neslyšícími učiteli, kteří vyučovali na škole sira Jamese Whitneyho pro neslyšící v Belleville. V současné době je přidruženým členem Kanadské asociace neslyšících. OAD je nezisková organizace, která se opírá o veřejné dary a vládní finanční prostředky na zajištění a udržování služeb pro sluchově postižené.

Původně byla tato organizace založena jako společenský klub. Věnuje se poměrně širokému okruhu zájmů, od právní obhajoby sluchově postižených, přes dětské tábory,

⁹⁵Canadian Association of the Deaf, [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z http://www.cad.ca/about_cad.php

problematiku sluchově postižených nemocných AIDS, pořádání festivalu Mayfest na obhajobu práv žen.⁹⁶

6.7 The Ontario Cultural Society of The Deaf

Ontarijský kulturní spolek neslyšících (OCSD) je charitativní organizace, která se věnuje především kultuře a vzdělávání sluchově postižených a vztahům mezi rodiči a jejich sluchově postiženými dětmi. K dosažení svých cílů založila svěřenecký finanční fond.⁹⁷

6.8 The Ottawa Deaf Centre

Ottawské centrum neslyšících (ODC) vzniklo v roce 1980. ODC nabízí programy, služby a činnosti, které mají plnit vzdělávací, rekreační, sociální a kulturní potřeby, především ottawských neslyšících.⁹⁸

⁹⁶ Ontario Association of the Deaf, [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z <http://www.deafontario.ca/>

⁹⁷ Ontario Cultural Society of the Deaf, [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z <http://ocsdeaf.wix.com/ocsdeaf>

⁹⁸ The Ottawa Deaf Centre, [online]. [cit. 2015-07-20]. Dostupné z <https://www.chs.ca/locations/ottawa>

7 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH V KANADĚ

V rámci sociální rehabilitace se v Kanadě snaží umožnit osobám se sluchovým postižením kvalitně využívat svůj volný čas, a to v závislosti na svých zájmech. Tato oblast je však výrazně limitována právě sluchovým postižením a z něj vyplývajícími omezení, kdy se takto postižení lidé často setkávají s mnoha bariérami. Těmi jsou nejčastěji nedostatečná nabídka volnočasových aktivit určených právě jim, nebo alespoň uzpůsobené jejich potřebám.

Mnoho sluchově postižených jedinců je často bez zaměstnání, proto je velice důležité, aby svůj volný čas dokázali smysluplně využít. Takovéto využití volného času je totiž současně prevencí vzniku negativních návyků či patologických závislostí, jakými jsou třeba alkohol a drogy. Řada volnočasových aktivit navíc výrazně přispívá k celkovému rozvoji osobnosti sluchově postiženého jedince.

Některé z volnočasových aktivit, kterým se věnovali sluchově postižení Kanadčané na přelomu 20. století, byly pikniky (které zahrnovaly outdoorové hry pro muže i ženy, například přetahování lanem), malování, kreslení, stolní hry (zejména dámy a šachy), herectví, čtení, debaty, háčkování, šití. Po zpřístupnění automobilové dopravy širokým vrstvám rádi cestovali po celé zemi a navštěvovali přátele. Většina těchto činností se odehrávala ve skupinách, protože sluchově postižení jedinci si užívají společenské akce tak často, jak jen je to možné. V některých městech se každý měsíc pravidelně konala společenská setkání. Školy také povzbuzovaly studenty, aby se věnovali nějakým koníčkům. Mezi školami se konaly například pravidelné šachové turnaje. V dnešní době se sluchově postižení lidé věnují všem možným činnostem jako je například skauting, sběratelství, létání, seskokům z letadla, střelbě, vynalézání, kutilství, atd.⁹⁹

⁹⁹ Hobbies and Leisure Activities, [online, kapitola 16, str. 390]. [cit. 2015-06-20]. Dostupné z http://www.deafculturecentre.ca/Common/ResearchN/Items/1_Chapter%2016.pdf

7.1 Výzkum studentských volnočasových aktivit

Výzkum volnočasových aktivit sluchově postižených studentů byl proveden v Kanadě v roce 2012.

Výzkumu se zúčastnilo 170 studentů, z nichž 100 respondentů bylo studentů a 70 studentek. Dotazník se skládal ze tří částí s 41 ti otázkami. První část se skládala z 15 ti otázek dotazujících se na volnočasové aktivity na Likertově stupnici v šesti různých měřících.

Druhá část průzkumu se skládala ze 12 ti otázek třístupňové stupnice, které byly věnovány pohybovým aktivitám a poslední část dotazníku se skládala ze 12 ti otázek, zjišťujících bariéry ve fyzických aktivitách, v šesti různých měřících.

Z průzkumu vyplynulo, že se 48,2% účastníků (15,9% mužů a 32,4% žen) málokdy věnuje nějaké fyzické aktivitě, 42,9% (34,9% mužů a 8,2% žen) průměrně a 8,9% (8,3% u mužů a 0,6% žen) se fyzickým aktivitám věnuje často.

Studenti byli například dotázáni, kolik času stráví pohybovými aktivitami v některém ze sportovních středisek. 11,9% studentů uvedlo, že ještě nikdy takové zařízení nenavštívilo, 42,6% studentů chodí občas do fitness centra a 45,5% jich navštěvuje podobná střediska pravidelně.

Veřejná zábavná zařízení v blízkosti svého bydliště podle průzkumu pravidelně navštěvuje 29,7% (24,2% mužů a 5,5% žen) studentů, 64,1% (39,7% mužů a 24,2% žen) občas a 6,3% uvedlo, že nikdy podobná zařízení nenavštěvuje.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Management Science Letters: *Investigating how high school deaf students spend their leisure time*
Dostupné z http://www.growingscience.com/msl/Vol2/msl_2012_229.pdf

Tabulka 1: Žebříček volnočasových aktivit sluchově postižených studentů

Aktivita	Muži		Ženy	
	Průměr	Pořadí	Průměr	Pořadí
Sledování TV	4.58	2	3.94	2
Zábava s mobilními zařízeními	4.75	1	3.54	4
Chatování s kamarády	3.95	3	4.09	1
Sledování DVD a filmů	3.94	4	3.60	3
Fandění na stadionech	3.83	5	3.49	5
Atletika	3.74	6	2.73	9
Společenské aktivity s příbuznými	3.59	7	3.14	6
Hraní různých her	3.39	8	2.50	12
Nakupování jako zábava	3.31	9	2.69	11
Surfování po Internetu	3.26	10	2.80	8
Čtení knih, časopisů apod.	3.14	11	3.03	7
Návštěva muzea, divadla	3.06	12	2.69	10
Návštěva kina	2.93	13	2.09	14
Řemeslné práce	2.84	14	2.26	13

Zdroj: Management Science Letters: *Investigating how high school deaf students spend their leisure time*

Jak můžeme pozorovat z výsledků v tabulce 1, studenti tráví nejvíce času činnostmi s mobilními zařízeními, sledováním televize a chatováním s kamarády. Studentky svůj volný čas tráví nejčastěji chatováním s kamarády a sledováním televize.

Tabulka 2: Pořadí oblíbených fyzických aktivit

Aktivita	Muži		Ženy		Celkem	
	Průměr	Pořadí	Průměr	Pořadí	Průměr	Pořadí
Chůze na ulicích	2.04	1	1.37	7	1.76	1
Aerobní aktivity jako běh, jízda na kole apod.	2.01	2	1.30	9	1.72	3
Rodinné pikniky	1.98	3	1.40	5	1.74	2
Dechová cvičení	1.88	4	1.49	2	1.72	4
Návštěva parků	1.84	5	1.37	6	1.65	6
Balanční cvičení	1.79	6	1.26	10	1.57	8
Chůze uvnitř areálů	1.77	7	1.57	1	1.69	5
Hry se členy rodiny	1.77	8	1.4	4	1.62	7
Silová cvičení	1.70	9	1.33	8	1.55	9
Strečink	1.63	10	1.41	3	1.54	10
Řemeslné činnosti	1.48	11	1.21	11	1.37	11
Soccer	1.42	12	0.07	16	0.86	12
Volejbal	0.47	13	1.02	12	0.72	13
Plavání	0.44	14	0.157	14	0.32	14
Basketbal	0.09	15	0.10	15	0.094	16
Posilování ve fitness	0.05	16	0.17	13	0.10	15
Šachy	0.05	17	0.00	18	0.05	17
Badminton	0.01	18	0.057	17	0.029	18
Tenis	0.01	19	0.00	19	0.01	19

Zdroj: Management Science Letters: *Investigating how high school deaf students spend their leisure time*

Dle výsledků v tabulce 2 je patrné, že mezi nejoblíbenější fyzické aktivity sluchově postižených studentů patří chůze, běh, jízda na kole, pikniky s rodinou a relaxační dechová cvičení.

Pokud jde o pohlaví, tak chůze uvnitř různých sportovních zařízení patří mezi nejoblíbenější aktivity u studentek, zatímco muži upřednostňují chůzi venku. Studenti raději jezdí na kolech nebo běhají, zatímco studentky raději chodí na pikniky či se věnují podobným aktivitám. Pořádání pikniků se členy rodiny nebo přáteli je třetí nejoblíbenější činností u mužských studentů, u žen je na třetím místě strečink. Relaxační dechová cvičení jsou čtvrtou nejoblíbenější aktivitou jak u mužů, tak u žen.

Tabulka 3: Bariéry účasti na volnočasových aktivitách

Aktivita	Muži		Ženy		Celkem	
	Průměr	Pořadí	Průměr	Pořadí	Průměr	Pořadí
Nedostatek motivace ke cvičení	4.21	2	3.64	5	3.98	1
Nedostatek dopravních zařízení	3.96	5	4	1	3.98	2
Malá pozornost ze strany veřejnosti ke sportujícím neslyšícím	4.28	1	3.39	9	3.91	3
Nedostatečná informovanost veřejnosti o neslyšících cvičících	4.13	3	3.53	7	3.88	4
Finanční problémy	3.79	9	3.96	2	3.85	5
Nedostatek rekreačních zařízení	3.79	10	3.81	3	3.80	6
Nedostatek vhodných zařízení k potřebám neslyšících	3.85	6	3.54	6	3.72	7
Nedostatečná podpora ze strany úřadů	3.98	4	3.30	12	3.70	8
Nevyškolení trenéři pro trénování neslyšících	3.83	7	3.44	8	3.67	10
Malá bezpečnost ve městě	3.72	8	3.37	10	3.58	9
Osobní problémy	3.32	11	3.10	4	3.23	11
Strach ze zranění	3.07	12	3.13	11	3.09	12

Zdroj: Management Science Letters: *Investigating how high school deaf students spend their leisure time*

Tato tabulka ukazuje, že muži si nejčastěji stěžují na nedostatek pozornosti od intaktní veřejnosti, která nebere ohledy na sluchově postižené spoluobčany. Ženy za největší překážku považují nedostatek dopravních zařízení.

Nedostatečná informovanost veřejnosti o sluchově postižených cvičících a nedostatek vhodných rekreačních zařízení jsou třetí nejvýznamnější bariéry mezi mužskými a ženskými studenty.

7.2 Cestování se sluchovým postižením

Neslyšícím lidem se v oblasti bariér nevěnuje taková pozornost jako jiným handicapovaným občanům a obvykle se na ně při plánování bezbariérovosti zapomíná.

Málokdo si uvědomí, že sluchově postižení lidé mají při cestování problémy. Jde zejména o komunikační a informační bariéry založené na zvukových signálech, které nemohou takto handicapovaní lidé vnímat.

Pro sluchově postižené osoby nastávají během cestování veřejnými dopravními prostředky problémy s orientací vlivem nedostatečného přísunu aktuálních informací.

Obecné informace s dlouhodobou platností si mohou sluchově postižení lidé vyhledat před cestou na internetu či v jízdních řádech. Problémem pro ně však je získávání informací o nečekaných změnách, které nastanou těsně před cestou či během cesty.

Oznamování změny zvukovou cestou je pro sluchově handicapované osoby bariérové. Vhodným řešením jsou digitální informační systémy, které vizuální cestou informují nejen o plánovaných odjezdech a příjezdech, ale také o veškerých mimořádných změnách.

Sluchově postiženým cestovatelům se například doporučuje o svém handicapu informovat personál v dopravních prostředcích, jako jsou letušky, vlakoví průvodčí, recepční v hotelu, aby v případě nebezpečí či jakékoliv mimořádné události ihned sluchově postižené pasažéry varovali. Pokud takto handicapovaní využívají služeb cestovní kanceláře, také ta by měla v předstihu informovat zúčastněné společnosti o potřebách handicapovaných. Při odbavování na letištích je důležité zjistit odletovou bránu a čas odletu, protože není možné slyšet veřejné oznámení. Některá letiště mají však již nainstalované pomocné poslechové systémy, které pomohou tento problém odstranit. Dále pak pomáhají vizuální nástěnky s přehledem příjezdů, odjezdů a číslem odletové brány.

V případě zájmu o objednání zájezdu je dobré kontaktovat místní organizaci pro sluchově postižené, která se subjekty cestovního ruchu komunikuje za klienta. Na zavazadla se doporučuje připevnit identifikační štítky. Všechny cestovní doklady,

léky, baterie, naslouchadla, brýle, a předměty osobní povahy je lepší mít s sebou v příručním zavazadle. V případě potřeby se doporučuje mít s sebou pro usnadnění komunikace také papír a psací potřeby, v zahraničí pak průvodce se základní slovní zásobou. V případě používání naslouchátek je důležité přibalit náhradní baterie a náhradní sluchadlo v případě rozbití.

Sluchově postiženým cestovatelům, kteří využívají služeb servisních zvířat, se doporučuje nosit lékařské doporučení, stejně jako veterinární osvědčení o zdravotní nezávadnosti. Je důležité mít na paměti, že některé ostrovní státy mají přísné zákony ohledně vztekliny, které omezují vstup všech zvířat, včetně těch servisních. Mezi země s velmi přísnými předpisy a prodloužením karantény patří státy Havaj, Austrálie, Nový Zéland, Irsko, a Spojené království. Proto je důležité tyto informace zjistit ještě před plánovanou cestou.

Kožený postroj, vodítko a obojek z vodících psů jsou zpravidla vyrobeny z nerezavějící oceli, kterými se aktivuje detektor kovů při bezpečnostních kontrolách. V těchto případech je pes zkontrolován ručním detektorem. Také je třeba upozornit bezpečnostního technika na případná používaná sluchadla.¹⁰¹

¹⁰¹ The Society for Accessible Travel & Hospitality: *How To Travel with Hearing Impairment or Deafness*, [online]. [cit. 2015-08-13]. Dostupné z <http://sath.org/how-to-travel-with-hearing-impairment-or-deafness>

8 PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH V KANADĚ

Ztráta sluchu je na vzestupu částečně díky stárnoucí populaci. Nicméně se rovněž vyskytuje i v mladším věku díky zvýšené expozici hluku ve společnosti. Výzkum z roku 2011 ukazuje, že 23 procent dospělých Kanadčanů trpí určitým stupněm ztráty sluchu. Jeden ze čtyř takto postižených je mladší 40 let, a téměř polovina jich je mezi 40 a 60 ti lety. Statistické informace o sluchově postižených v Kanadě je ovšem obtížné zjistit. Žádné dvě organizace se ve statistických datech neshodují. Podle odhadů měla Kanada v roce 2012 zhruba 3,5 milionu lidí s určitým stupněm ztráty sluchu. Z těchto 3,5 milionu lidí, je přibližně 350 000 lidí Neslyšících. Žádné zcela věrohodné sčítání sluchově postižených však v Kanadě nikdy provedeno nebylo.

Statistiky jsou využívány vládou a výzkumníky, aby se mimo jiné mohli stanovit podmínky pro sociální zabezpečení, daně, vzdělávání a zdravotní péči. Korporace využívají těchto statistik v jednáních o lidských právech, kde se brání proti obvinění z diskriminace sluchově postižených ve službách. Neslyšící komunita je dle statistik "příliš malá", a proto poskytování rovného přístupu k nim je z hlediska nákladů neefektivní.¹⁰²

Je možné očekávat, že v budoucnu téměř jeden ze čtyř lidí žádajících o práci bude hluchý, ohluchlý nebo nedoslýchavý. Ještě pravděpodobnější je, že mnoho stávajících zaměstnanců již mají, nebo získávají do jisté míry ztrátu sluchu.¹⁰³

¹⁰² The Canadian Association of the Deaf: *Statistics on Deaf Canadians* [online]. Poslední změna 23. 7. 2012 [cit. 2015-08-03]. Dostupné z http://www.cad.ca/statistics_on_deaf_canadians.php

¹⁰³ Canadian Hearing Society: *Breaking The Sound Barriers*, [online]. [cit 2015-08-05]. Dostupné z http://www.chs.ca/sites/default/files/uploads/breaking_the_sound_barriers.pdf

8.1 Canadian Association of the Deaf

Dne 5. 3. 2013 výkonný ředitel Kanadské asociace neslyšících (CAD) Jim Roots zveřejnil zprávu o pracovních příležitostech pro osoby se zdravotním postižením. Dle ní bylo v roce 1988 pouze 20% sluchově postižených Kanadčanů plně zaměstnáno. V roce 1998 byl proveden další průzkum a sběr dat o zaměstnanosti sluchově postižených Kanadčanů. Zjistilo se, že pouze 20,6% takto handicapovaných Kanadčanů je zaměstnáno na plný pracovní úvazek, 41,9% je zaměstnáno na částečný pracovní úvazek a 37,5% je nezaměstnaných. Pro srovnání míra zaměstnanosti slyšících Kanadčanů na plný pracovní úvazek je 60,9% a pouze 8,1% je nezaměstnaných. Tento ukazatel zaměstnanosti zůstal tedy během deseti let (1988 – 1998) nezměněn a to navzdory zlepšení a růstu celkové míry zaměstnanosti v Kanadě.

Od té doby, vláda odmítla poskytnout finanční prostředky na sběr aktualizovaných údajů o zaměstnanosti sluchově postižených. Bohužel se zdá, že i v roce 2015, po 27 letech, je míra zaměstnanosti u sluchově postižených stále pouze 20%.

Po průzkumu v roce 1998 byl pro sluchově postižené Kanadčany, s finanční podporou vlády, vytvořen projekt k vytvoření 150 ti nových pracovních míst a příležitostí ke vzdělávání. Tento pětiletý program byl nazýván Národní strategie zaměstnanosti sluchově postižených. Všechny tyto podporované programy byly však vládou zrušeny a nebyly nahrazeny žádnými novými.

I když i u sluchově postižených občanů existují rozdíly v míře zaměstnanosti mužů a žen, a mezi různými věkovými skupinami, míra nezaměstnanosti a práce na částečný úvazek je trvale vysoká pro všechny. V průměru i vydělávají méně než ostatní. To je způsobeno jejich starší věkovou strukturou, relativně nízkou úrovní vzdělání a nízkou gramotností. Průzkum z roku 1998 dále zjistil, že i když jsou sluchově postižení Kanadčané vzdělaní, tak je pravděpodobné, že budou zaměstnáni pouze na částečný pracovní úvazek.¹⁰⁴

¹⁰⁴ The Canadian Association of the Deaf: *Employment and Employability* [online]. [cit. 2015-08-23]. Dostupné z http://www.cad.ca/employment_and_employability.php.

Výzkumné studie také ukázaly, že mezi sluchově postiženými je nízká míra účasti v postsekundárních vzdělávacích a školících programech. V současné době značná část sluchově postižené mládeže dostává podporu v nezaměstnanosti. 24% takto handicapovaných je nezaměstnáno 3 až 4 roky po absolvování střední školy a dokonce až 40% nezaměstnaných je mezi sluchově postiženou mládeží mající navíc další přidružené zdravotní postižení.

Velmi málo sluchově postižených studentů dokončí středoškolské vzdělání. Pouze 3,1% dosáhnou vysokoškolského vzdělání, ve srovnání s 10,2% intaktních studentů, přičemž toto číslo klesá na 1,7% u těch, kteří trpí totální hluchotou. Není tedy překvapením, že pracovního procesu se účastní pouze 52% v porovnání se 77,9% vrstevníků bez postižení. Neschopnost sluchově postižených jedinců zapojit se plně do společnosti přináší kromě jiného i potřeby další sociální péče a péče o duševní zdraví.¹⁰⁵

Míra zaměstnanosti sluchově postižených je nízká v oblasti špičkových technologií, v průmyslových a komunikačních oblastech. Zastoupení sluchově postižených v profesích na "vysoké úrovni", jako jsou firemní manažeři, je téměř nulové. Podle průzkumu jsou v Kanadě pouze čtyři neslyšící právníci, dva neslyšící lékaři, jeden psycholog, a tři univerzitní profesoři. Ani jedna kanadská telekomunikační společnost nebo významná finanční instituce nemá na vysoké pozici nikoho sluchově postiženého. Většina ze třiceti servisních agentur (včetně poboček), které slouží sluchově postiženým občanům, je řízena slyšícími výkonnými řediteli. Ani žádná ze škol pro sluchově postižené není vedena neslyšícími.

Pouze 0,1 procenta pracovníků vlády je sluchově postižených. Navíc, většina z nich má pouze dočasnou pracovní smlouvu a více méně pouze v podřadných pozicích jako pracovníci údržby.¹⁰⁶

V roce 2013 vláda vyzvala soukromý sektor ke zvýšení počtu zaměstnávaných osob se zdravotním postižením.

¹⁰⁵ Canadian Hearing Society: *Canada's Innovation Strategy*, [online]. [cit 2015-08-05]. Dostupné z <http://www.chs.ca/sites/default/files/uploads/chs-innovation-strategy-2002.pdf>

¹⁰⁶ The Canadian Association of the Deaf: *Employment and Employability* [online]. [cit. 2015-08-23]. Dostupné z http://www.cad.ca/employment_and_employability.php

Neslyšící komunita je nejlepší zaměstnavatel, zejména v oblastech vzdělávání a sociálních služeb. Fakta ukazují, že hlavním důvodem, proč neslyšící lidé najdou práci v komunitě neslyšících je z důvodu překážek v intaktní společnosti, kde musí čelit mnohým překážkám. Potenciální zaměstnavatelé se mohou zdráhat najmout sluchově postižené pracovníky kvůli předsudkům, že komunikace s nimi bude příliš komplikovaná a uspokojit jejich potřeby na pracovišti by pro zaměstnavatele znamenalo finanční zátěž. Takovéto postoje jsou součástí systémové diskriminace sluchově postižených uchazečů o zaměstnání. Neznalost a nedostatek informací způsobuje, že si zaměstnavatelé často neuvědomují, že náklady na tlumočnicka patří mezi odečitatelné obchodní náklady, a že další zařízení pro neslyšící (jako vizuální alarmy) mohou být dotovány vládou a provinčními incentívními programy.

CAD doporučila novou národní strategii zaměstnanosti s příslušnou finanční podporou. Upozornili na to, že díky Internetu byly otevřeny zcela nové oblasti a pracovní příležitosti pro sluchově postižené Kanadany, a to zejména v samostatně výdělečné činnosti a podnikání. Vzrůstá počet samostatně výdělečných osob mezi sluchově postiženými a podnikateli, a to zejména v oblasti video produkce, která se zaměřuje na sluchově postižené.¹⁰⁷

CAD naléhá na posílení rovných příležitostí v oblasti zaměstnávání formou úpravy v legislativě a informačních kampaní, aby se odbouraly obavy zaměstnavatelů ohledně nákladů na zařízení pro sluchově postižené zaměstnance. Dále asociace usiluje o větší zaměstnanost sluchově postižených v odborných a řídicích funkcích, ve vládních institucích, v komunikačních službách a ve vedoucím pozicích ve školách pro sluchově postižené.

¹⁰⁷ Canadian Association of the Deaf: *CAD Demands Action on Deaf Employment*, [online]. [cit. 2015-08-05]. Dostupné z http://www.cad.ca/news_events_en.php?newsID=148

8.2 Canadian Hearing Society

Další významnou společností zabývající se pomoci sluchově postiženým při získávání zaměstnání je Canadian Hearing Society (CHS).

Svémi službami pomáhá všem sluchově postiženým osobám najít si práci, a pracuje jak se zaměstnanci, tak se zaměstnavateli k jejich oboustranné spokojenosti a úspěchu. Služby CHS jsou poskytovány zdarma v celkem 15 ti pobočkách. Nabízené služby se liší na každé pobočce.

Jedná se o největší služby svého druhu. Konzultanti v těchto pobočkách se specializují na jedinečné potřeby lidí se ztrátou sluchu, a mají odborné znalosti na pomoc zaměstnavatelům a zaměstnancům činit pracoviště přístupné a bezpečné.¹⁰⁸

Dále poskytují odbornou pomoc lidem, kteří mají problémy s gramotností a sluchově postiženým přistěhovalcům, jejichž mateřským jazykem není angličtina nebo americký znakový jazyk.

Zkušení konzultanti komunikují v jazyce dle požadavků klienta. Poskytují pomoc při hledání práce, plánování kariéry, napsání životopisu a průvodního dopisu, pomáhají s přípravou na pohovory, zajišťují tlumočnicka nebo přepis řeči na text. Pomáhají zajistit asistenční technologie a komunikační zařízení, jako jsou TTY (textové telefony), doporučují vhodné bezbariérové podmínky na pracovišti, organizují workshopy. Radí zaměstnavateli, jak efektivně komunikovat se sluchově postiženými zaměstnanci. Studenti, kteří se chystají dokončit svá studia, se zaregistrují u CHS ještě před jejich promoci, čímž se zajistí jejich snadný přechod ze školy do zaměstnání.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Canadian Hearing Society: *Breaking The Sound Barriers* [online]. [cit 2015-08-05]. http://www.chs.ca/sites/default/files/uploads/breaking_the_sound_barriers.pdf

¹⁰⁹ Tamtéž

8.3 Přijímání nových zaměstnanců

Přijímání zaměstnanců, kteří mají nějaký typ sluchového postižení je dalším krokem na cestě stát se inkluzivní a přístupnou organizací. Noví zaměstnanci bývají přijati pro své dovednosti, zkušenosti a potenciál a zachází se s nimi tak, jako by byli přijati zaměstnanci bez handicapu.

Kanadský zákon o lidských právech jasně uvádí povinnosti zaměstnavatele, aby zaměstnávali všechny typy lidí se všemi aspekty zaměstnaneckého poměru – od přijímacího pohovoru, zaškolení, pracovních podmínek, hodnocení výkonu a propouštění.

8.3.1 Hlavní fáze integrace nového zaměstnance do organizace

Vytvoření různorodé pracovní síly a přístupného prostředí bude fungovat nejlépe, pokud firemní manažerský tým ochotně podporuje přítomnost postižených zaměstnanců a vyzdvihuje jejich přínosy.

Do firem se také obvykle přijímají sluchově postižení studenti jako stážisté, aby získali tolik potřebné obchodní zkušenosti.

Sluchově handicapovaní lidé nemusí v životopise a průvodním dopise zmiňovat své sluchové postižení. Tímto způsobem mohou potenciální zaměstnavatelé provést nestranné úvodní vyhodnocení kvalifikace a zkušeností žadatele. Někteří žadatelé svůj handicap odhalí až při pohovoru, jiní si zažádají předem účast například tlumočnicka znakového jazyka nebo počítačového operátora pro zapisování. Zaměstnavatel by měl zajistit vhodné podmínky při pohovoru, jako je například tiché prostředí a vhodné osvětlení. Informována o tomto postižení by měla být i recepční firmy.

Otázky ohledně sluchového postižení se pokládají pouze, pokud je to důležité v souvislosti s pracovní náplní.

Vedoucí manažeři by měli přijít na nejvhodnější způsob, jak handicapované zaměstnance nejlépe integrovat a poskytnout školení ostatním zaměstnancům. Během období odborné přípravy se většinou někdo přiřadí pro zaškolení nového zaměstnance. Při zaškolení se používají různé demonstrativní ukázky, videa s titulky a stručné a jasné písemné pokyny v osnovách a programech.¹¹⁰

8.4 Bariéry sluchově postižených zaměstnanců

Sluchově postižení Kanadčané mají stejná práva jako ostatní intaktní zaměstnanci. Tyto práva jsou zakotvena v Kanadské Listině práv a svobod, zabývá se jimi i Kanadská komise pro lidská práva, Provinční komise pro lidská práva a Nejvyšší soud Kanady.¹¹¹

Sluchově postižení pracovníci čelí při své práci různým překážkám v komunikaci. Mnozí z nich potřebují dostupné technologie, jako jsou například sluchadla nebo účinný počítačový komunikátor. Pro různé rozhovory, setkání a školení potřebují tlumočnicka do znakového jazyka, nebo přepis rozhovoru. Při konverzaci se musí zohlednit environmentální bariéry jako je zorné pole, úroveň osvětlení, vzdálenost komunikujících a hluk. Za další možnou překážku lze považovat i mylné představy spolupracovníků o sluchovém postižení, které vytvářejí neviditelné bariéry mezi nimi.

Míra nezaměstnanosti je u neslyšících nepříjemně vysoká. Skutečné příčiny vysoké nezaměstnanosti sluchově postižených jedinců jsou v systémové diskriminaci.

Zvyšuje se počet zaměstnanců s komplexními potřebami, které vyžadují větší programovou podporu, aby se zajistilo vhodné zaměstnání. Mezi takové klienty patří například osoby hluchoslepé nebo osoby hluché trpící autismem.¹¹²

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² PALS Survey 2006: *Labour Force Experience of People with Disabilities in Canada*, Statistics Canada

8.5 Pozitiva zaměstnávání sluchově postižených

Sluchově postižení lidé mají stejný potenciál a schopnosti jako lidé slyšící. Disponují širokou škálou dovedností i na profesionální úrovni. Jejich zaměstnáváním se zvyšuje pozitivní smýšlení o dané organizaci nebo podnikání a dochází i ke zlepšení zákaznických služeb prostřednictvím zvýšené dostupnosti.

Zaměstnavatelé často hodnotí pracovníky se zdravotním postižením lépe, nebo zhruba stejně jako ostatní spolupracovníky v plnění úkolů (např. kvalita, množství produkce, docházka, bezpečnost, práce bez dozoru)

Kromě toho sluchově postižení pracovníci vykazují v průměru 98% bilanci v bezpečnosti práce, což je nejvyšší bezpečnost ze všech zdravotně handicapovaných pracovníků obecně.¹¹³

Sluchově postižení lidé jsou právníci, lékaři, účetní, učitelé, počítačové analytici, obchodníci, obsluhují stroje, apod. Jsou to lidé, se kterými je možné se každodenně setkávat.

¹¹³ Tamtéž

ZÁVĚR

Statistické informace o neslyšících v Kanadě je obtížné zjistit a shromažďovat, neboť žádné dvě organizace se ve statistických datech neshodují. Obvykle se zde při statistice postupuje tak, že se sleduje standardní model srovnání mezi Kanadou a Spojenými státy, což předpokládá, že statistiky pro Kanadu budou jedna desetina ze statistik pro USA (na základě skutečnosti, že Kanada má jednu desetinu obyvatel USA). Tímto se dojde k závěru, že Kanada měla v roce 2012 zhruba 3,5 milionu lidí s určitým stupněm ztráty sluchu. Z těchto 3,5 milionu lidí je přibližně 350 000 lidí Neslyšících. Žádné zcela věrohodné sčítání sluchově postižených však v Kanadě nikdy provedeno nebylo.

Počet osob se sluchovým postižením v Kanadě je tedy dosti vysoký a kanadská vláda, jednotlivé provincie, neziskové organizace a odborná veřejnost vnímá jejich začlenění, i prostřednictvím vzdělání, za důležitý úkol.

Každá kanadská provincie má svou vlastní místní organizaci pro sluchově postižené. V každé provincii je alespoň jedna škola pro sluchově postižené žáky a studenty. Většina těchto škol má však problém s ubývajícím počtem studujících, jelikož je nyní kolem 90% sluchově postižených žáků a studentů integrováno do veřejných škol mezi děti slyšící. Jejich učitelé a vychovatelé jsou převážně slyšící lidé, kteří vedou sluchově postižené děti k mluvení. Přirozený vizuální svět neslyšících je zde tedy touto integrací systematicky odbouráván. Zbývající speciální školy pro sluchově postižené v provinciích nabízejí dětem speciální výukové programy založené na vizuálním vnímání světa.

Umístění do speciálních vzdělávacích tříd a škol je však až poslední možností vzdělávání sluchově postiženého dítěte a přednost má vždy jeho integrace do běžného vzdělávacího systému s potřebnou pomocí a podporou. Současný trend v Kanadě je tedy umisťovat sluchově postižené děti do běžných škol.

Vzdělávání sluchově postižených osob v Kanadě je na velmi vysoké úrovni. V kanadském vzdělávacím systému však není jakási jednota napříč celou zemí a nejsou

zde žádná celostátně platná nařízení vlády, kterými by se při vzdělávání osob se sluchovým postižením všechny školy řídily. Na druhou stranu jsou zde vydávána doporučení, kterými by se jednotlivé školy měly při vzdělávání dětí se sluchovým postižením, nebo jiným handicapem, řídit.

Odlišnosti služeb pro žáky a studenty, kteří jsou sluchově postižení, existují na národní úrovni, v rámci provincií, a dokonce i mezi různými školskými radami v rámci stejného města

Existuje zde však systémovost při výměně informací a příkladů praxe, které mohou školy a školní personál v nejrůznějších formách sdílet.

Právě spolupráce je jedním z klíčových bodů práce se sluchově postiženými dětmi při jejich vzdělávání. Jedná se o spolupráci školy, dítěte, rodičů, případně jeho komunity. Důležitá je také spolupráce odborníků z řad nejrůznějších oborů a to pedagogických, psychologických, medicínských, technických i jiných. Díky tomuto přístupu, do kterého je zapojena tak široká škála osob, může být vzdělávání sluchově postižených dětí na dobré úrovni a mohou být užitečnou složkou při komplexní práci s dítětem. Zároveň je zde i propojení s technickými obory, díky čemuž může studující a škola využívat nejmodernější technické pomůcky pro zmírnění následků způsobených sluchovým postižením.

Díky integraci sluchově postižených dětí do hlavního vzdělávacího proudu zde existuje i propojení se školami provinčními, které se specializují na vzdělávání sluchově postižených. Tyto školy mohou poskytovat důležité rady a informace, které jsou nutné pro zlepšování vzdělávání. To i díky zajímavému systému poradců, kteří mohou strávit ve třídě, kde je zařazeno dítě se sluchovým postižením, určitý čas a následně vyhodnotí práci s tímto dítětem. Zároveň může doporučit zkvalitnění tohoto vzdělávání. Tato praxe je nesmírně důležitá, jelikož je zde možnost využití profesionála, který se touto problematikou zabývá. Rovněž je možno takto získat i jiný pohled od osoby, která není v denním kontaktu s dítětem a proto má potřebný dostatečný a profesionální odstup, nutný pro dobrou analýzu a doporučení.

Díky většinovému zařazování dětí se sluchovým postižením do běžných škol dochází k jejich lepší integraci do majoritní slyšící společnosti, se kterou budou v každodenním kontaktu. Proto je nutné, aby se v ní, i díky jejich zařazení do tříd se slyšícími dětmi, pohybovali. Zároveň i děti slyšící mají kontakt s dětmi sluchově postiženými, ale i dalšími dětmi jinak handicapovanými. To vše je důležité pro jejich seznámení se se zdravotním postižením, jeho porozumění a dalšímu přístupu k těmto osobám, což může vést k větší toleranci.

Do školství zde bylo přijato spousta učitelů se sluchovým postižením ovládajících znakový jazyk a to pro přípravu odborných pracovníků a jiných zaměstnanců pracujících na všech úrovních vzdělávacího systému. Toto je důležité jednak pro zvýšení informovanosti o problematice sluchového postižení, tak i pro využívání alternativních způsobů, prostředků a forem komunikace, vzdělávacích technik a materiálů, které jsou přizpůsobeny specifickým potřebám osob se sluchovým postižením. Díky tomuto přístupu mají sluchově postižení právo na vzdělávání ve znakovém jazyce a to bez ohledu na to, zda jsou začleněny do běžných škol nebo jsou zařazeny do škol pro děti se sluchovým postižením.

Je zde právní rámec, který zajišťuje, že student se speciálními vzdělávacími potřebami je registrován jako tento žák a díky tomuto může vyžadovat speciální vzdělávací služby s konkrétními vzdělávacími, učebními a hodnotícími prostředky a jejich modifikací v případě jeho potřeby.

Díky individuálnímu přístupu je studující veden tak, aby se využily všechny jeho schopnosti a vzdělávací možnosti. Ty se v průběhu času mohou měnit v závislosti na nadání při učení, ale rovněž i vzhledem k možným změnám zdravotního stavu a sluchu, nebo naopak díky novým technologickým možnostem.

Sluchově postižení lidé mají stejný potenciál a schopnosti jako lidé slyšící. Disponují širokou škálou dovedností i na profesionální úrovni. Jejich zaměstnáváním se zvyšuje pozitivní smýšlení o dané organizaci nebo podnikání a dochází i ke zlepšení zákaznických služeb prostřednictvím zvýšené dostupnosti.

Podle posledního průzkumu bylo v roce 1998 pouze 20% sluchově postižených Kanadčanů zaměstnáno na plný úvazek. Od tohoto roku odmítla vláda poskytnout

finanční prostředky na sběr aktualizovaných údajů o zaměstnanosti neslyšících. Bohužel se zdá, že i v současné době je míra zaměstnanosti u neslyšících pouze 20%.

Všechny finančně podporované programy na vytváření nových pracovních míst pro sluchově postižené Kanadany jsou v posledních dvanácti letech vládou zrušeny a nebyly nahrazeny žádnými novými.

V roce 2013 vláda vyzvala soukromý sektor ke zvýšení počtu zaměstnávaných osob se zdravotním postižením. Kanadské korporace se však v jednáních o lidských právech brání proti obvinění z diskriminace neslyšících ve službách tím, že neslyšící komunita je dle statistik "příliš malá", a proto poskytování rovného přístupu k nim je z hlediska nákladů neefektivní.

V posledních letech zde vzrůstá počet samostatně výdělečných neslyšících a podnikatelů, a to zejména v oblasti video produkce, která se zaměřuje na sluchově postižené.

Mnoho sluchově postižených jedinců je často bez zaměstnání, proto je velice důležité, aby svůj volný čas dokázali smysluplně využít.

V rámci sociální rehabilitace se v Kanadě snaží umožnit osobám se sluchovým postižením kvalitně využívat svůj volný čas, a to v závislosti na svých zájmech.

Tato oblast je však výrazně limitována právě sluchovým postižením a z něj vyplývajících omezení, kdy se takto postižení lidé často setkávají s mnoha bariérami. Těmi jsou nejčastěji nedostatečná nabídka volnočasových aktivit určených právě jim, nebo alespoň uzpůsobených jejich potřebám.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

Horáková, Radka.: Uvedení do surdopedie. In Pipeková. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno : Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6

Horáková, Radka. *Specifika vývoje a včasná pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením*. In Opatřilová, D. *Pedagogicko psychologické poradenství a intervence v raném a předškolním věku u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 243-281. ISBN 80-210-3977-9.

Horáková, Radka. *Sluchové postižení. Úvod do surdopedie*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0

Krahulcová, Beáta. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Nakladatelství Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0329-2

Muknšánblová, Martina. *Péče o dítě s postižením sluchu*. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-5034-7

Seznam použitých internetových zdrojů

The Bob Rumball Associations for the Deaf , [online]. [cit. 20.7. 2015]. Dostupné z [www. bobrumball.org](http://www.bobrumball.org)

Canadian Association of the Deaf, [online]. [cit 20. 7. 2015]. Dostupné z http://www.cad.ca/about_cad.php

Canadian Association of the Deaf, 2012. *Education*, [online]. 23.7.2012 [cit. 11.5.2015] Dostupné z <http://www.cad.ca/education.php>

Canadian Association of the Deaf: Roots, J., & Kerr, D. *The Employment and Employability of Deaf Canadians*, [online]. [cit 5. 8. 2015]. Dostupné z

http://www.chs.ca/sites/default/files/appendix_g_hhci_wo_title_1.pdf

Canadian Association of the Deaf: *CAD Demands Action on Deaf Employment*, [online]. [cit 5. 8. 2015]. Dostupné z

http://www.cad.ca/news_events_en.php?newsID=148

The Canadian Association of the Deaf: *Statistics of Deaf Canadians* [online]. Poslední změna 23. 7. 2012 [cit 3. 8. 2015]. Dostupné z

http://www.cad.ca/statistics_on_deaf_canadians.php

Canadian Cultural Society of the Deaf, [online]. [cit 25. 7. 2015]. Dostupné z

<http://www.deafculturecentre.ca/Public/Default.aspx?I=98&n=CCSD>

Canada Education System, 2015. [online]. [cit. 9.5.2015] Dostupné z

<http://www.schoolsincanada.com/Canadian-Education-System.cfm>

Canadian Hearing Society, 2013. *Barrier-free Education Initiatives Project*, [online].

[cit. 11.5.2015] Dostupné z <http://www.chs.ca/barrier-free-education>

Canadian Hearing Society: *Breaking The Sound Barriers* [online].

[cit].http://www.chs.ca/sites/default/files/uploads/breaking_the_sound_barriers.pdf

Canadian Hearing Society: *Canada's Innovation Strategy*, [online]. [cit 5. 8. 2015].

Dostupné z <http://www.chs.ca/sites/default/files/uploads/chs-innovation-strategy-2002.pdf>

Canadian Hearing Society. *Educational Support Services- Post- secondary*. [online].

[cit. 6.5.2015] Dostupné z <http://www.chs.ca/services/educational-support-students-%E2%80%93-post-secondary>

Canadian Hearing Society. *Language access for signing students. A conundrum for inclusion*. [online]. [cit. 11.5.2015] Dostupné z

http://www.chs.ca/sites/default/files/language_access_for_signing_students_a_conundrum_for_inclusion.pdf.

CEC Networks Inc. *The Education System in Canada*. 2013 [online]. [cit. 9.5.2015]
Dostupné z http://www.studycanada.ca/english/education_system_canada.htm

The Council of Ministers of Education. *Canada Education in Canada: An Overview*, 2015 [online]. [cit. 9.5.2015] Dostupné z <http://www.cmec.ca/299/Education-in-Canada-An-Overview/>

Historica Canada: History of Deaf Culture, [online]. Poslední změna 16. 12. 2013 [cit. 3. 7. 2015]. Dostupné z <http://www.thecanadianencyclopedia.com/en/article/deaf-culture/>

Hobbies and Leisure Activities, [online, kapitola 16, str. 390]. [cit. 20. 6. 2015].
Dostupné z
http://www.deafculturecentre.ca/Common/ResearchN/Items/1_Chapter%2016.pdf

Management Science Letters: *Investigating how high school deaf students spend their leisure time*
Dostupné z http://www.growingscience.com/msl/Vol2/msl_2012_229.pdf

Mount Sinai Hospital. *Infant Hearing Program*, [online]. [cit. 11.5.2015] Dostupné z
<https://www.mountsinai.on.ca/care/infant-hearing-program>

Ontario Association of the Deaf, [online]. [cit. 20.7. 2015]. Dostupné z
<http://www.deafontario.ca/>

Ontario College of Teachers, 2011. *Teaching Students who are Deaf or Hard of Hearing – ASL/LSQ Communication or Teaching Students who are Deaf or Hard of Hearing - Aural and Oral Communication*, [online]. [cit. 13.5.2015] Dostupné z
https://www.oct.ca/-/media/PDF/Additional%20Qualifications/EN/Deaf%20or%20Hard%20of%20Hearing/Deaf_Guideline_e.pdf

Ontario Cultural Society of the Deaf, [online]. [cit 20.7. 2015]. Dostupné z
<http://ocsdeaf.wix.com/ocsdeaf>

Ontario. Ministry of Education, 2013. *An Introduction to Special Education in Ontario*, [online]. Poslední změna 5.6.2013 [cit. 11.5.2015] Dostupné z <https://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/ontario.html>

Ontario. Ministry of Education, 2009. *Consultation and Program Design Services*, [online]. Poslední změna 11.1.2009 [cit. 16.5.2015] Dostupné z http://www.psbnet.ca/eng/programs_services/consultation.html

Ontario. Ministry of Education, 2007. *Highlights of Regulation 181/98*, [online]. Poslední změna 26.7.2007 [cit. 11.5.2015] Dostupné z <https://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/hilites.html>

Ontario. Ministry of Education, 2007. *The Identification, Placement, and Review Committee* [online]. Poslední změna 26.7.2007 [cit. 11.5.2015] Dostupné z <https://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/identifi.html>

Ontario. Ministry of Education, 2004. *The Individual Education Plan. A Resource Guide*, [online]. Ontario, [cit. 12.5.2015] Dostupné z <http://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/guide/resource/iepresguid.pdf>

Ontario Teachers' Federation, *Hearing Impairment*. [online]. [cit. 11.5.2015] Dostupné z <http://www.teachspeced.ca/deaf-and-hard-of-hearing?q=node/706>

Ontario. Ministry of Education, 2013. *An Introduction to Special Education in Ontario*, [online]. Poslední změna 5.6.2013 [cit. 11.5.2015] Dostupné z <https://www.edu.gov.on.ca/eng/general/elemsec/speced/ontario.html>

PALS Survey 2006: *Labour Force Experience of People with Disabilities in Canada*, Statistics Canada

Special Education Report/ June 2014 . *Provincial and Demonstration Schools in Ontario* [online]. [cit. 11.5.2015] Dostupné z <http://www.ocdsb.ca/programs/se/sep/Special%20Education%20Plan/Standard%2011%20-%20PROVINCIAL%20AND%20DEMONSTRATION%20SCHOOLS%20IN%20ONTARIO.pdf>

The Society for Accessible Travel & Hospitality: How To Travel with Hearing Impairment or Deafness, [online]. [cit. 13.8. 2015]. Dostupné z <http://sath.org/how-to-travel-with-hearing-impairment-or-deafness>

Toronto Association of the Deaf, [online]. [cit. 20. 7. 2015]. Dostupné z www.deaftoronto.ca

Voice, 2015. *Education Policies*. [online]. [cit. 6.5.2015] Dostupné z <http://www.voicefordeafkids.com/resources/education-policies/>

Voice. *School Partnership*. [online]. [cit. 11.5.2015] Dostupné z <http://www.voicefordeafkids.com/wp-content/uploads/2014/09/A-Parent-Guide-to-School-Partnerships.pdf>

Voice, 2014. *The Role Of The Itinerant Teacher Of The Deaf And Hard Of Hearing*, [online]. Poslední změna 21.10.2014 [cit. 13.5.2015] Dostupné z http://www.voicefordeafkids.com/wp-content/uploads/2013/07/Role_of_the_itinerant_teacher.pdf

WHO: *Deafness and hearing loss*. 2015 [online] Ženeva, Švýcarsko, Poslední změna březen 2015 [cit. 7.5.2015]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>

Equal to the task II: 1990 Du Pont survey of employment of people with disabilities - Wilmington, CE: EI Du Pont de Nemours, 1991

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů

Graf 1: Výskyt sluchového postižení u dětí a mladistvých podle pohlaví a věku	87
Graf 2: Výskyt sluchového postižení podle věku a pohlaví	87

Seznam tabulek

Tabulka 1: Žebříček volnočasových aktivit sluchově postižených studentů	61
Tabulka 2: Pořadí oblíbených fyzických aktivit	62
Tabulka 3: Bariéry účasti na volnočasových aktivitách	63
Tabulka 4: Výskyt sluchového postižení v provinciích a teritoriích, 2006	85
Tabulka 5: Výskyt komunikačních problémů podle pohlaví a věku, 2006	86

SEZNAM PŘÍLOH

Tabulka 4: Výskyt sluchového postižení v provinciích a teritoriích, 2006	85
Tabulka 5: Výskyt komunikačních problémů podle pohlaví a věku, 2006	86
Graf 1: Výskyt sluchového postižení u dětí a mladistvých podle pohlaví a věku	87
Graf 2: Výskyt sluchového postižení podle věku a pohlaví	87

PŘÍLOHY:

Tabulka 4: Výskyt sluchového postižení v provinciích a teritoriích, 2006

Věková skupina	Kanada	N.L.	P.E.I.	N.S.	
Celkem	1,289,420	22,790	6,890	55,830	39,130
Méně než 15 let	23,290	370	170	680	510
0 - 4	3,270	x	x	x	
5 - 14	20,020	330	110	600	460
15 let a více	1,266,120	22,420	6,720	55,150	38,620
15 - 64	530,820	10,790	2,580	26,390	17,420
15 - 24	21,810	320	100	1,020	
25 - 44	98,870	2,340	540	4,190	3,400
45 - 64	410,150	8,130	1,940	21,190	13,400
65 a více	735,300	11,630	4,130	28,760	21,190
65 - 74	265,740	4,700	1,260	11,150	8,320
75 a více	469,560	6,920	2,880	17,610	12,880
Věková skupina	Que.	Ont.	Man.	Sask.	
Celkem	200,000	530,210	48,510	48,390	137,460
Méně než 15 let	4,260	8,810	1,140	760	3,250
0 - 4	x	x	F	x	
5 - 14	3,850	7,840	980	700	
15 let a více	195,740	521,400	47,370	47,630	134,200
15 - 64	77,150	213,440	17,560	16,850	66,740
15 - 24	3,190	8,520	820	680	
25 - 44	15,390	34,720	3,590	3,350	15,730
45 - 64	58,570	170,200	13,150	12,810	47,840
65 a více	118,600	307,960	29,810	30,780	67,460
65 - 74	44,660	107,500	9,380	9,370	27,930
75 a více	73,940	200,460	20,430	21,410	39,530
Věková skupina	B.C.	Y.T.	N.W.T.	Nvt.	
Celkem	196,950	1,380	1,080	810	...
Méně než 15 let	3,160	180
0 - 4	F	
5 - 14	2,340	130
15 let a více	193,790	1,350	1,030	710	...
15 - 64	79,810	860	670	560	...
15 - 24	3,200	x	x	50	...
25 - 44	14,950	160	260	240	...
45 - 64	61,660	620	370	270	...
65 a více	113,980	500	360	140	...
65 - 74	41,070	180	130	100	...
75 a více	72,920	310	230	40	...

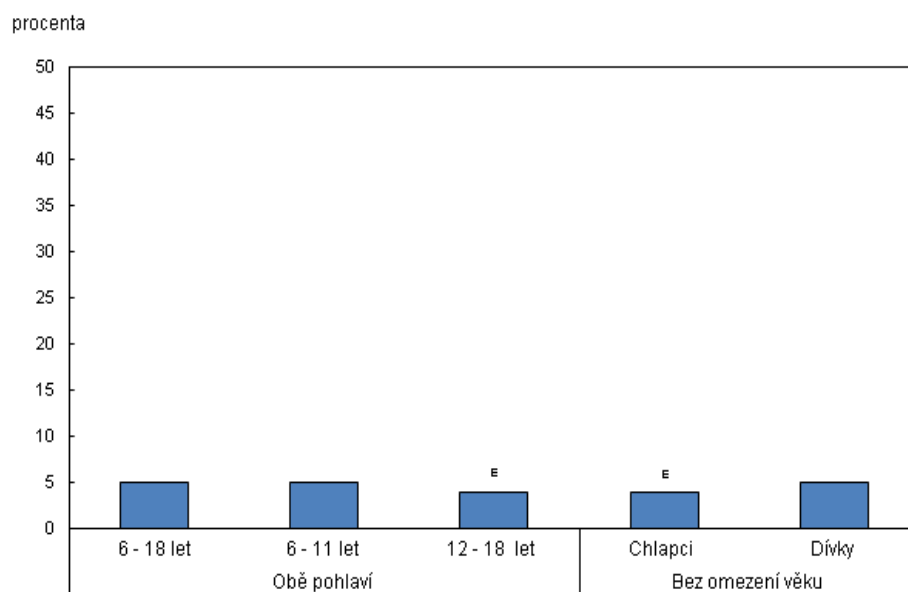
Zdroj: Statistics Canada, Participation and activity Limitation Survey, 2006

Tabulka 5: Výskyt komunikačních problémů podle pohlaví a věku, 2006

	Komunikační problémy		
	Celkem	Muži	Ženy
Celkem	557,980	302,450	255,520
Méně než 15 let	78,240	54,130	24,100
0 - 4
5 - 9	37,670	27,240	10,430
10 - 14	40,560	26,890	13,670
15 let a více	479,740	248,320	231,420
15 - 64	336,350	173,300	163,040
15 - 24	52,620	30,770	21,850
25 - 44	113,450	59,960	53,490
45 - 64	170,280	82,570	87,700
65 a více	143,390	75,010	68,380
65 - 74	49,670	29,520	20,150
75 a více	93,720	45,490	48,230

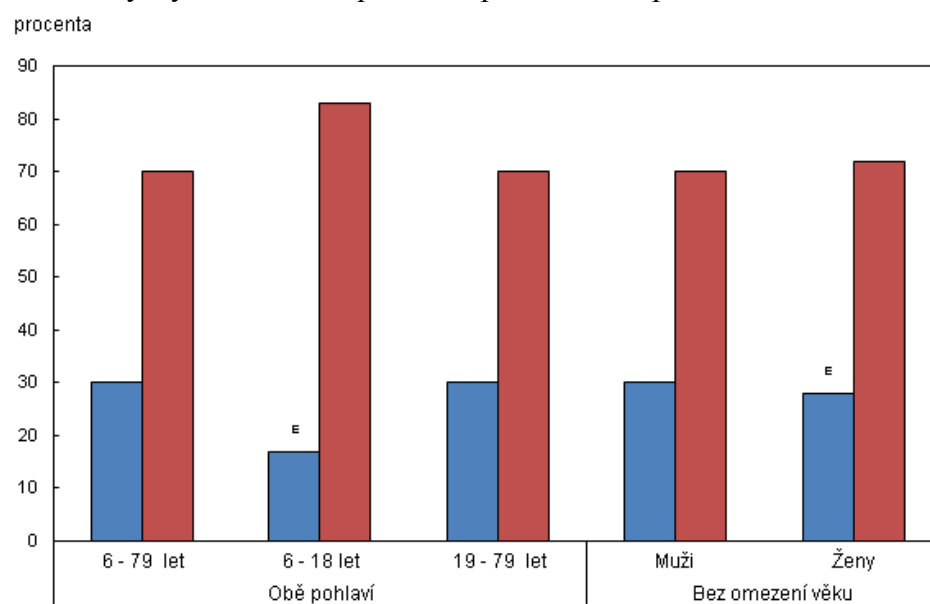
Zdroj: Statistics Canada, Participation and Activity Limitation Survey, 2006.

Graf 1: Výskyt sluchového postižení u dětí a mladistvých podle pohlaví a věku

Zdroj: Canadian Health Measured Survey, 2013

Graf 2: Výskyt sluchového postižení podle věku a pohlaví

Zdroj: Canadian Health Measured Survey 2013

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Simona Skoumalová

Obor: Speciální pedagogika – učitelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Vzdělávání sluchově postižených v Kanadě

Rok: 2015

Počet stran: 77

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů českých použitých zdrojů: 5

Počet internetových zdrojů: 38

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Václav Chmelíř